

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ANAYASA KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

6'ncı Toplantı
7 Mart 2018 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

A)KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

1.- Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2137) (Alt komisyon metni)

ANAYASA KOMİSYONU

6'ncı Toplantı

7 Mart 2018 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Anayasa Komisyonu saat 15.10'da açıldı.

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin (2/2137) alt komisyon metni üzerinden maddelerinin görüşmelerine devam edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 18.37'de toplantıya son verildi.

7 Mart 2018 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.10

BAŞKAN : Mustafa ŞENTOP (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ : Abdurrahman ÖZ (Aydın)

SÖZCÜ : Mustafa KÖSE (Antalya)

KÂTİP : Muhammet Emin AKBAŞOĞLU (Çankırı)

BAŞKAN – Anayasa Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, basınımızın kıymetli mensupları; hepinizi Başkanlık Divanımız adına saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız mevcuttur.

Anayasa Komisyonunun 26’ncı Yasama Dönemi 23’üncü toplantısını açıyorum.

II.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

A)KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

1.- Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2137) (Alt komisyon metni)

BAŞKAN - Toplantı gündemimiz, daha önce, 27 Şubat 2018 tarihinde görüşmeye başladığımız Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı ve İzmir Milletvekili Binali Yıldırım, Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı ve Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 6 milletvekili tarafından hazırlanan (2/2137) esas numaralı 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’dir.

Hatırlayacağınız üzere, bir önceki toplantımızda alt komisyonun kabul ettiği metnin 18’inci maddesi üzerindeki görüşmeleri bitirmiştik, teklifin 19’uncu maddesini okutmuş ve maddeyi müzakereye açmıştık. Dolayısıyla bugün gündemimize kaldığımız yerden, 19’uncu maddeden devam edeceğiz.

19’uncu maddeyle ilgili söz talepleri var.

Malumunuz, 19’uncu madde aslında bizim yapmış olduğumuz ittifak düzenlemesiyle ilgili teknik uyum için düşünülmüş madde. Orada daha önceki metinlerde sadece siyasi partiler ve bağımsız adaylar söz konusu iken biz burada siyasi ittifakları da ayrıca dâhil ettiğimiz için buna siyasi parti ittifaklarını da koyuyoruz. Bir teknik düzenleme.

Buyurun Sayın Bekaroğlu.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Önce, dün “15’inci maddeden itibaren ittifak maddeleri geliyor, uzun uzun konuşuruz.” dendi ama saat sekizi geçti, benim de bir işim olduğu için 15’inci maddede konuşamadım.

BAŞKAN – Biz maddelere geçmiştik yani madde madde konuşuyoruz.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – İttifak maddeleri devam ediyor, dolayısıyla uzun uzun konuşma hakkımız var ama ben uzun konuşmayacağım.

Önce, dün konuşma düzeniyle ilgili iktidar partisinden bazı milletvekili arkadaşlarımızın söyledikleri laflarla ilgili birkaç cümle söylemek istiyorum. Biri parazit yapmakla, bir arkadaşımız – çok da yadırgadım- işte, üslupsuzlukla filan itham etti. Bunlar ayıp şeyler arkadaşlar. Biz nerede, nasıl konuşulacağını az çok biliriz ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin Genel Kurulu ve komisyonlarda nasıl konuşulacağı aslında bellidir, neler yapılacağı bellidir. Tüzük var, işte, hakaret, küfür olmaz, zaten Tüzük de bunu yasaklar; gelenekler var, bir de nezaket diye bir şey var yani işte, “sen”, “sen” diye hitap ettiler dün bir arkadaşımıza. Bunlar ayıp şeyler, bunları yapmayın. Hele hele böyle ezici çoğunluğu da olan iktidara hiç yakışmıyor, uymuyor, uygun düşmüyor. Niye böyle bir panik var ve çok çabuk sinirleniyorsunuz? Bunun üzerinde biraz kafa yordum arkadaşlar, bence söylenenler sizi rahatsız ediyor, söylenen gerçekler sizi rahatsız ediyor, söylenenler sizin benlik saygınızı zedeliyor gibi geliyor bana ki gereksiz tepkiler gösteriyorsunuz.

Değerli arkadaşlarım, bundan önceki maddelerle ilgili bir cümleyle başlayacağım. Türkiye’deki seçim sistemi, çevremizdeki böyle birçok gelişen demokrasilere falan baktığımız zaman hepsinden güvenli bir sistem, hem içeride güven duyulan bir sistem hem de uluslararası arenada Türkiye’deki seçim sistemi güvenilir bir seçim sistemiydi, 1950’den beri bu böyle. 1950’de buraya nasıl gelindi -1946 seçiminden beri- bunu da herkes biliyor, daha evvelki oturumlarda da bunu konuştuk, güvenli bir seçim yani Türkiye’de yargı denetiminde bir seçim yapılıyor. Evet, sandıklarda şöyle ya da böyle sıkıntılar oluyor, olabilir fakat sandıkları beklerse siyasi partiler netice itibarıyla sandığa giren sandıktan çıkar, böyle bir güven vardı. Ancak bu güven 16 Nisanda yapılan referandumda ciddi bir şekilde sarsıldı. Birçok olay var ama en önemlisi, Yüksek Seçim Kurulunun -defalarca tekrarlandı- vermiş olduğu karar: “Yasa var ama ben o yasaya uymuyorum.” Bu, bir hukuk devletinde kabul edilebilecek bir şey değil, asla kabul edilebilecek bir şey değil. Şimdi ise seçim güvenliğini ilgilendiren birçok madde var burada. Niye yapılıyor, bu maddeleri biz iktidar partisi sorumlularına, yasa teklifini hazırlayanlara soruyoruz ve bu saate kadar bunu izah edecek, herkesi tatmin edecek izahat yapılmış değil. Madem ittifak yapıldı, bir şeyiniz de yok, “Niye?” “Acaba seçim güvenliğiyle ilgili bir şey mi yapılıyor?” “Seçimde hile yapmanın yasal altyapısı, yolunu açan bir şey mi yapılıyor?” Her şeyi bir tarafa bırakın, mühürsüz oyların geçerli sayılacağı maddesi bile bu konuda duyarlılık oluştuktan sonra “acaba”yı getiriyor akla, “Acaba ne yapmaya çalışıyor iktidar partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi?” düşüncesini akla getiriyor.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, bu ittifak nasıl çıktı? Şu şekilde takdim etmişsiniz gerekçede, genel gerekçede zaten küçük birkaç cümle koymuşsunuz, madde gerekçesinde de tek akla yatkın cümle, deniliyor ki: Zaten işte gizli kapaklı yapılıyordu -burada böyle de söyledi söz alan arkadaşlar- açık hâle getiriyoruz, ittifakları yasal hâle getiriyoruz. Peki, bu nereden çıktı değerli arkadaşlarım yani gizli kapaklı ittifak nereden çıktı? Seçim yasasına 12 Eylül yönetiminin koymuş olduğu barajdan çıktı yani yüzde 10 barajından çıktı. Çok basit bir şekilde barajı kaldırmak, bütün partiler, sizin partiniz de muhalefetteyken... MHP böyle bir şey söyledi mi hatırlamıyorum, “Barajı düşürelim, kaldıralım.” diye bir şey söylediler mi bilmiyorum ama Adalet ve Kalkınma Partisinin söylediğini biliyorum, yeterli sayıda milletvekili de var, istediği gibi kanun da çıkarabilir, MHP olmadan da çıkarabilir ama barajı düşürmüyorsunuz. Şimdi, barajı düşürmemeniz bize başka bir barajı akla getiriyor ve bu ittifak yasasının niyetini sorgulamaya başlıyoruz; sadece biz değil, herkes sorgulamaya başlıyor. İkinci baraj da 2010 Anayasa değişikliğinde Cumhurbaşkanı seçimiyle gelen yüzde 50+1. Cumhurbaşkanlığı seçimi 16 Nisanda yapılan değişiklikten sonra hükümet seçimine dönüştükten sonra ciddi bir şekilde bu iki baraj, evet, ittifakları zorlar hâle gelmiştir. Yoksa normalde yönetimde istikrar için, baraja ihtiyaç kalmadı ki, milletvekili seçimi için hiçbir şekilde baraja ihtiyaç kalmadı. Niye? Çünkü Cumhurbaşkanlığı sistemi getirdiniz ve bunu anlatırken de defalarca söylediniz, “Bundan sonra bir hükümet problemi olmayacak, koalisyon problemi olmayacak, hükümet krizi ortaya çıkmayacak, güvenoyu diye bir sorun olmayacak

çünkü sandıkta vatandaş hükûmeti seçecek. İyi, o zaman niye yüzde 10 barajını tutuyorsunuz? Ha, şunun için tutuyorsunuz: Çünkü yüzde 10 barajı size yüzde 50 barajını tamamlamak için zorunlu olarak gerekli. Şantaj malzemesi aracı olarak kullanacaksınız yüzde 10 barajını, kullanıyorsunuz da. Yüzde 10 barajı büyük bir baraj, aşamayacak ya da bu konuyla ilgili endişesi olan partilere diyorsunuz ki: Biz sizi Meclise taşıyalım -Hükümet partisine söylüyorum bunu- siz de bize hükûmeti verin. Buna dayanıyor. Bu, bu kadar açık, net yani bunu başka şekilde tartışmaya filan hiç de gerek yok; olay bu kadar açık.

Değerli arkadaşlarım, Adalet ve Kalkınma Partisinin bir problemi var, on beş seneden beri bu ülkeyi yönetiyor ve aklının ucundan muhalefet diye bir şey geçirmedir. Demokraside iktidar olur, her parti hâkim parti olsun, uzun süre iktidarda kalsın, ne olursa olsun muhalefeti de düşünmesi gerekiyor. Siz muhalefeti düşünmüyorsunuz, düşünemiyorsunuz ve demokrasi için problem olmaya başlıyorsunuz, tehdit, hatta risk oluşturmaya başlıyorsunuz değerli arkadaşlarım. Yani nasıl gitmeyelim, ne yapalım da gitmeyelim, bunun arayışı içindedir. Çünkü 7 Haziran seçimlerinden sonra gitme ya da muhalefete düşme, en azından iktidarı paylaşma -ki sizin açınızdan- tehdidiyle, tehlikesiyle karşı karşıya kaldınız ve ondan sonra hadi 1 Kasım'da bir şekilde kurtardınız ama şimdi, iktidardan gitmemek için yöntemler arıyorsunuz, yollar arıyorsunuz. Bu "ittifak" dediğiniz sistem böyle geliyor.

Ha, ittifakla ilgili, dün arkadaşlarımız, özellikle Sayın Özel çok açık, net bir şekilde gösterdi. Yani biz prensip olarak partilerin ittifak yapmasına karşı çıkmıyoruz ama siz, rahmetli Özal'ın yaptığı birtakım hesaplar yaparak ittifakla ittifaka girmeyen partilerin oylarını çalacağınız birtakım şeyler de koymuşsunuz. Yani 3 tane partiden 100 bin oy alan milletvekili çıkaramazken 51 bin oy alan ittifak dolayısıyla milletvekili çıkarabilecek. Böyle gerçekten adil olmayan şeyler de koydunuz. Ama esasen, iktidardan gitmemek için ne yapalım, ne yapalım da iktidardan gitmeyelim; işte, ittifak budur, başka bir şey değildir, ne istikrar ne başka bir şeydir, ittifakın şeyi budur.

Bize göre "Seçim güvenliğini tehdit edecek." denilen maddeler de budur. Hatta ve hatta halk arasında öyle şeyler konuşuluyor ki "Bunlar seçim bile yapmayabilirler, seçim bile yapmayabilirler." Arkadaşlar, bunları siz de duyuyorsunuzdur yani burada konuşuyoruz, benim fikrim filan değil bu. "Seçim bile yapmayabilirler, bir sürü bahaneler ortaya çıkarırlar, seçim yapmayabilirler." Soruyoruz: "Ne yaparlar da, nasıl olur da seçim yapmazlar?" Millet Anayasa'yı falan ezberlemiş, diyor ki: "'Savaş hâli var.' der seçimi iptal eder.", "Daha ötesi de var mı?", Daha ötesi de olabilir. "OHAL olayını genişletirler, 'tehdit altındadır' derler ve ertelerler." Değerli arkadaşlarım, çok da tehlikeli bir şey yapıyorsunuz -çok da uzatmayacağım- yapmayın bunu, buna ihtiyacınız yok. Bu ülke hepimizin ülkesi, bu insanlar bizim insanlarımız. Böyle bir şeye ihtiyaç yok.

Evet, bir parti baraj problemini aşmak için ittifaka zorlanabilir, istediği partiyle ittifak yapar yani bunlarla ilgili söyleyecek bir şeyimiz yok, ittifak kurulur. Ama bu ittifaklar "Efendim, yasaktır değildir, biz ittifakımızı kurduk. Biz milliyetçi, yerliyiz; bizim dışımızda olanlar millî, yerli değil. Biz cumhuriyet, onlarsa ipleri başkalarında olanlar." Bu ne biçim bir laf ya? Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan bir partinin Genel Başkanı nasıl böyle bir laf eder ya? Kimin elinde ipler? Böyle bir şey söylenir mi? Peki, siyasi rakiplerinizi rencide ediyorsunuz falan. Peki, onlara oy veren insanları görmezden geliyorsunuz. Halkların Demokratik Partisi 6 milyon oy almış, yok mu sayıyorsunuz şimdi 6 milyon oyu? Görmüyorsunuz onları, milletvekilliklerini sudan sebeplerle düşürüyorsunuz. Cumhuriyet Halk Partisi 10 küsur milyon, 12 milyon oy. Yok mu sayıyorsunuz bunlara oy veren insanları da o partilere "Bu kadar ipleri başkalarının elinde olanlar." diyorsunuz? Bunlar doğru şeyler değil, niye böyle şeyler söylersiniz, niye böyle şeyler yaparsınız? "AK PARTİ-MHP ittifakı" deyin, başka bir ittifak deyin, "x ittifakı" deyin, "güneş ittifakı" deyin, "ay ittifakı" deyin. Ne demek yerli ve millî? "Biz yerli ve

milliyiz, bizim dışımızda olanların ipleri başkasının elinde.” Böyle bir laf söylenir mi, bunlar doğru mudur, bunları gerçekten içinize sindirebiliyor musunuz? O zaman sizin karşınıza gelenler de daha başka şeyler söylerler ve bunları siz de içinize sindiremezsiniz, bunlar doğru şeyler değil.

Değerli arkadaşlarım, netice itibarıyla on sene evvel, yirmi sene evvel, otuz sene evvel değişik siyasi ekipler geldi, bu ülkeyi yönettiler. İyi şeyler yaptılar, iyi şeyler yapamayanlar oldu. Memlekete iyi niyetle hizmet eden herkese teşekkür ediyoruz, herkesi anıyoruz, rahmetle anıyoruz falan. Siz de bu şekildesiniz, siz de kendinizi böyle algılayın. Lütfen kendinizi bir şekilde gözden geçirin. Bunlar gelip geçecek. Sizin iktidarınız da geçecek, sizin döneminiz de geçecek, başka dönemler gelecek, başka insanlar gelecek yani insan olmanın gereği budur. Dolayısıyla, işleri yaparken insan olmanın, asgari insan olma, hani hukuk dışına çıkmayalım, ahlak, nezaket ölçülerinin dışına çıkmayalım, insan olmanın da dışına çıkmayalım diyorum.

Değerli arkadaşlar, Milliyetçi Hareket Partisi temsilcilerinden biri bu ittifakla ilgili dün “Noktasına, virgülüne dokunmadan alt komisyondan geçti, şu kadar maddesi de hiçbir noktası değişmeden geçti.” dedi. Bu da çok büyük bir iddia değerli arkadaşlar, noktasına, virgülüne dokunun ya, nokta, virgül yanlışları olabilir. Bu nasıl bir iddia ya? “En mükemmeli yaptık.” Kardeşim, ne yüzde 10 barajı vahiyydir -haşa- ne de sizin yazdığınız bu metin. Noktasına, virgülüne dokunulur.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Kemalettin Bey kıymetli bir öneride bulundu, tartıştık burada, değişti.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Dokunun lütfen yani noktasına, virgülüne, yazılma şekline, Türkçe kurallarına.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Dokunduk işte, öneride bulundu.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) - “Biz karar verdik, iktidar partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi anlaştı, noktasına, virgülüne dokunmadık.” Bu, yanlıştır, bu yol yanlıştır. Bunlar bir totaliter anlayışa doğru götürür, otoriterizme doğru götürür. Bunu yapmak isteyenlere, hiç kimseye yâr olmamıştır bu iş. Geçmişte seçimle gelenler ne zaman ki seçimle gitme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlar, hepsi sertleşmiş, hepsi otoriterleşmiş, hepsi kuralları kendine göre kullanmaya başlamış, yetmeyince daha da daraltmaya başlamış, sizin yaptığınız da budur.

Bunun size de ülkeye de bir hayrı olmayacağı kanaatindeyim deyip hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

Hayırlı uğurlu olsun.

Kolay gelsin.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Sayın Bekaroğlu.

19’uncu maddeyle ilgili bir şey söylemediniz ama, maddelere geçtik biz, geneli üzerinde değil.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – 19’uncu maddeyle ilgiliydi, ittifakla ilgiliydi söylediklerimin hepsi.

BAŞKAN – 19’uncu madde neydi? Belki bendekinden farklı 19 olabilir sizde.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – İttifakla ilgili konuştum.

BAŞKAN – Peki, olsun. Yani diyorsunuz ki madde ne olursa olsun biz bildiğimizi anlatacağız.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Hayır efendim, 19’uncu madde...

BAŞKAN – Sayın Bekaroğlu, iyi de o zaman burasının ihtisas komisyonu olmasının bir anlamı kalmıyor o zaman.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) - Bakın, siz burada değildiniz, yardımcınız yönetti burayı. Dedik ki: “15’inci maddeye kadar teknik maddelerdir, hızlı hızlı geçelim; ondan sonraki maddeler ittifakla ilgili maddelerdir, uzun uzun konuşalım.” Ben uzun uzun konuşmadım.

BAŞKAN – Bir şey daha söyleyeyim, arkadaşlar burada, ben önermeleri gene sordum.

Önermeleri tekrar soruyorum: Değişiklik önermesi var mı?

YASAMA UZMANI A. HALUK KURNAZ – Hepsini madde metninden çıkarma önermesi.

BAŞKAN - Bugüne kadarki maddelerde bir nokta, virgül değişikliğiyle ilgili hiçbir değişiklik teklifi, önermesi gelmedi, gelse belki değerlendirilebilirdi. Bir tane geldi, o da AK PARTİ’li arkadaşlar ile MHP’li arkadaşların, Komisyon üyelerinin hazırladığı bir teklif gelmiş yani.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Dün bir yetkili, iktidar ortaklarından bir yetkili...

BAŞKAN – Ama biliyorsunuz, ihtisas komisyonunda değişiklik yapabilmek için önerge gerekiyor. Önerge vermiyorsunuz ki, nasıl değiştireceğiz?

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Sayın Şentop, ben sizinle bir polemik yapmak istemiyorum.

DİDEM ENGİN (İstanbul) – Konuşmalarımızda zaten görüşlerimizi ifade ediyoruz.

BAŞKAN – Maddeyle ilgili değil.

DİDEM ENGİN (İstanbul) – Doğru bulmadığımız maddelerin de metinden çıkarılmasını talep ediyoruz. İçerikle ilgili bir şey olduğu zaman bunu zaten söylüyoruz görüşmelerde.

BAŞKAN – Konuşmalarınıza göre burada karar alamıyoruz ama, değişiklik yapamıyoruz.

DİDEM ENGİN (İstanbul) – O maddelere zaten tamamen karşı olduğumuz için çıkarılmasını istiyoruz.

BAŞKAN – Hayır, hayır, o başka bir şey, o başka bir şey. “Nokta, virgül değişikliği bile yapmadınız.” diyor da bunu yapabilmemiz için teklif verilmesi lazım, onu diyorum ben de.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Öneri gelmiyor. Dün öğüt verildi de “Öğüt yerine öneri verilirse bunu değerlendiririz.” dedik, sürekli olarak öğüt gelince.

BAŞKAN – Peki, 19’uncu madde üzerinde görüşmelerimiz devam ediyor.

Buyurun Uğur Bey.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben de maddeyle alakalı bir değerlendirme yapacağım ama Sayın Başkan bir illiyet bağı kurdu “Maddeyle alakalı konuşmuyorlar.” diye. Çarpıcı örnek olsun diye söyleyeyim: 24’üncü Dönemde bir milletvekili arkadaşımız iki ülke arasında milletlerarası bir anlaşmada hava konusunda... İki ülke arasında –Türkiye ile bir başka ülke, hatırlayamıyorum- bir anlaşma konusunda uluslararası bir sözleşme geldi. Bizim bir arkadaşımız çıktı, ne konuşacak diye merak ettim. “‘Hava’ diyorken, bizim bölgeye de havaalanı yapmadılar.” diye başladı, on beş dakika bu havaalanını konuştu. Şimdi biz de burada, Sayın Başkan...

BAŞKAN – Serbest kürsü.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Serbest kürsü, illiyet bağı kuruyoruz yani. O anlamda şey yok.

BAŞKAN – Bir de “Konuşturamıyorlar.” diye söylüyorsunuz, o yanlış ama.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Yani mutlaka bir illiyet bağı kuruyoruz.

BAŞKAN – Maddeyle alakası olmasa da konuşuyorsunuz.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Buradaki de mutlaka...

Dün, tabii, ilginç olan şu: Anayasa Komisyonunda, alt komisyonda arkadaşlarımız -2 arkadaşımız- ciddi anlamda eksikliklerle alakalı önerilerini ileri sürdüler ama ne yazık ki bu öneriler alt komisyonda dikkate alınmadı ve maddelere ilişkin olarak da madde metinleriyle alakalı yani temel hususlara, Anayasa'nın özellikle 67'nci maddesinde belirtilen hususlara aykırı olduğu gerekçesinden bahisle itirazlar ileri sürüldü. Yoksa burada teknik anlamda belki redaksiyonla düzeltilebilecek bazı şeyler olabilir, onları ayırıyoruz ama dün Kemalettin Bey'in yaptığı öneri... Bugün ulusal basına baktım, sanki Komisyonunda ben olmasam, Anayasa Komisyonunda önemli bir değişiklik diye ulusal basına yansımış. Yani Komisyonunda ben olmasam bunu çok önemli bir değişiklik zannettim. Haber içeriğine girince baktık, işte, "partiler" değil, "seçime girmeye hak kazanmış partiler" şeklindeki bir düzeltme diye ama ortalama bir vatandaş bunu okuduğu zaman ciddi anlamda bir değişiklik yapıldığını zanner, önce onu ifade edeyim.

Şimdi, tabii, burada, dün ayrıntılarıyla konuştuk, dün akşamüzeri de bir bölümünü tekrar etmiştim ama gece on iki civarında Komisyon bittiği için birkaç şeyi burada yine zapta geçmesi açısından paylaşmak istiyorum. Burada gelen teklifle alakalı olarak özellikle 67 anlamında çekincelerimizi ortaya koymuştuk. Mühürsüz oy, diğer konular zapta geçmişti ama seçim kanunlarıyla alakalı temel argüman, siyasi partileri sandıktan uzaklaştırmak olmamalıdır. Siyasi partiler olabildiğince sandığa yakın olabilmelidir. Devlet sandıktan uzak olmalıdır yani adil bir seçim için o ortamı sağlamalıdır, kolluk, diğer hususlar konusunda herhangi bir sıkıntı olmamalıdır ama şu anda gördüğümüz kadarıyla siyasi partiler sandıktan uzaklaştırılıyor. Nasıl? İlginç bir örnek vereyim. Tabii, burada, özellikle sandık kurulu başkanlarıyla alakalı düzenlemede, kamu görevlileri, sandık kurulu başkanlarıyla alakalı olarak getirilen hüküm ve gerekçe olarak, biliyorsunuz, ünlü kişilerle alakalı söylemin, toplumda tanınan kişilerle alakalı söylemin afaki bir söylem olduğu, kamu görevlisi olan kişilerin bu hususu daha ayrıntılarıyla yerine getireceklerine ilişkin bir hüküm vardı ama görüldüğü kadarıyla bu tablo özellikle mevcut sistemimizde... En son OHAL, kamuda işten çıkartmalar, tabii, terör örgütleriyle bağlantılı olanlar için demiyorum ama tabii, bu furya herkese vuruyor. Bunu Sayın Başbakan da ifadelerinde açıkça beyan ediyor, Cumhurbaşkanı da bunları söylüyor "Kurunun yanında ne yazık ki yaş da yanıyor." şeklinde. Bir tane yaş bile yansa bize göre en büyük adaletsizlik budur. Bu anlamda ciddi bir sıkıntı olduğunu biliyoruz.

Yine, özellikle Güneydoğu Bölgesi açısından -belki benim seçim bölgemde böyle bir şeyin olması çok münferit bir olaydır ama- asıl olan sandıkların yerinden kımıldamaması gerçeğidir. Mobil sandık uygulamasının istisnai bir uygulama olması gerekir ama görüldüğü kadarıyla burada mülki amirlerden başlayarak güvenlik gerekçesiyle birçok yerde buna ilişkin bir mobil sandık uygulamasının gelmesine ilişkin bir düzenleme var. Bunun uygulandığı ülkelere ilişkin tabloya baktığımız zaman, genelde seçmen sayıları 1 milyon, 2 milyon olan veya da onun aşağısında olan küçük ülkelerde bu şekildeki bir sistemin geçerli olması bir anlamda sandık güvenliği açısından sayı az olduğu için bir otokontrolü sağlayabilir ama 53 milyonun üzerinde seçmenin olduğu Türkiye'de bu mobil sandık uygulamasının ileride seçimler yapıldıktan sonra ne şekilde sonuçları olacağı, ne şekilde bir tartışmaya yol açabileceği bugünden bir soru işaretini getirebilecektir. Buna ilişkin düzenlemeler 16 Nisandan önce 16 Nisan gündeminde Yüksek Seçim Kurulunun gündemine geldi ama Yüksek Seçim Kurulu bu taleplere, siyasi partilerden gelen bu taleplere itirazları -hangi parti olursa olsun- bu konuda sorunu olan itirazları reddetti. Bunun bir zapta geçmesi açısından bir kere daha söylemek istiyorum. Ancak, burada yetki mülki amirlere veriliyor, valilere veriliyor. Valilerden YSK'nın önüne gelen taleplerin kabul edileceği görülüyor.

Tabii, siyasi hayatımıza yeni bir terminoloji girdi. Önceden devlet memurları vardı, şimdi “parti memurları” diye bir kavramla da karşılaştık ne yazık ki, böyle bir tablo da var. O nedenle sandık taşımayla alakalı tedbirler çok çok haklı bir güvenlik nedeniyle bir gerekçe olabilir, çok muhik bir neden olabilir, haklı bir neden olabilir, onu anlayabiliriz ama sandığı taşıdığınız zaman oy verecek seçmeni nasıl taşıyacaksınız? Bunu taşımadığınız zaman da seçmenin seçme hakkının ihlal edilmesiyle alakalı bir gerçeğe de karşı karşıya kalabiliriz. Bunlar da olduğu zaman, yarın öbür gün, en baştan beri ortaya koyduğumuz bu sandık güvenliğiyle alakalı, Anayasa’nın 67’nci maddesinde belirtilen genel oyla alakalı, açık tasnifle alakalı, gizli oyla alakalı bütün kuralların, özellikle eşitlikle alakalı kuralların ihlal edildiğine ilişkin hususlar ortaya konabilir. Bu konuda alt komisyonda muhalefet şerhimizde belki spesifik olarak 19’uncu maddeye yönelik olarak özel bir şey yazmamıştık ama bunları da Komisyon üyelerimizin takdirlerine sunuyorum. Bu muhalefet şerhlerinin de değerlendirilmesini, itirazlarımızın bu şekilde kabulünü saygıyla diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Erkan Aydın, buyurun.

ERKAN AYDIN (Bursa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Tabii, 19’uncu maddede sadece bir ilave olduğu için, ben de Komisyona daha önceki gün de katılmadığım için genel olarak konuşacağım. En baştan sizin eleştirilerinizi ben buradan söylemiş olayım.

Şimdi, geldiğimiz noktada, seçim barajının demokrasiye uydurulması yerine, baraj konularak tüm seçim sistemi Milliyetçi Hareket Partisinin barajı geçeceği bir formülasyona uydurulmuştur. Üstelik baraj bir şantaj aracı olarak ele alınmış, yüzde 50+1 oyun sağlanması karşılığında da iktidara destek veren partilerin barajı baypas edebileceği bir sistem teklif edilmiştir. 100 bin oy alan parti Mecliste ama 5 milyon oy alan bir parti bu düzenlemeyle Meclis dışında kalacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yüzde 10 barajını aşırı yüksek bulmakla beraber, seçime giren bütün partilere uygulandığı için eşitliğe aykırı saymadığı göz önünde bulundurulduğunda, getirilmek istenen teklifle, ittifak yapmayan partilere baraj uygulanmakta, ittifak yapan partiler için baraj sıfırlanmaktadır. Teklif kanunlaştığı durumda, 100 bin oy alan bir parti ittifak yaptığı durumda Mecliste temsil edilecek ama 5 milyon oy alan bir parti maalesef dışarıda kalabilecektir. Bu durum eşitlik ve temsilde adalet ilkesine açıkça aykırıdır.

AK PARTİ ve MHP’nin ortaklığıyla getirilen ve kamuoyunda “ittifak teklifi” olarak bilinen bu kanun, siyasi tarihimizde de maalesef bir siyasi kırılma noktası oluşturacaktır. Bu teklifle aslında Türkiye’nin geleceği kurgulanmaktadır. Teklif halk iradesine telafisi çok zor darbeler vurmaktadır. Bir yandan “ittifaklar” adı altında siyaset kilitlenip demokrasi ve çoğulculuğu yok etmek amaçlanırken, seçime ilişkin hükümlerle de seçimler baştan şüpheli, dolayısıyla sonuçları güvensiz hâle getirilmektedir. Bu teklifle Türkiye’nin geleceği de âdeta kurgulanmaktadır.

Çoğulculuğu ve demokrasiyi yok ederek mühürsüz referandumla kurulan tek adam rejimini tahkim etme ve milleti tek tipleştirme hedeflenmektedir. Çünkü bu metinle yasal zemini atılan, şimdilik AK PARTİ ve MHP’nin içinde yer alacağı gözükten cumhur ittifakıyla, millete tek tip kıyafet giydirilerek siyaset kimliksizleştirilmek istenmektedir. Söz konusu bu ittifakın içindeki partilerden birinin Parlamentodaki barajdan, öbürünün yürütme organındaki barajdan kurtulması için böyle bir kirli ittifak icat edilmiştir.

Bu proje, aslında, oy artırmadan milletvekili artırma projesidir. Bu projeyle “Oy artırmadan milletvekili nasıl artırırız?” diye oturulup hesap yapılmış ve çıkaramayacakları milletvekillerini de bir sepete koyarak o sepetin üzerinden paylaşma gidilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, adaletli olması takdirinde seçim ittifaklarına karşı değiliz. Mesela Avrupa’da bazı ülkelerde ittifaklar adalet temelinde, dürüstçe, mertçe yapılabilmektedir. Orada ittifaka giren partiler, AKP-MHP ortaklığının yaptığı gibi, ayrı milletvekili listeleri sunma şeklinde değil tek listeyle seçime girmektedir.

Yeni bir sopalı rejimin önünü açacak düzenlemelere de dikkat etmek gerekir. Teklifte seçimlere ilişkin getirilen hükümler, ifade ettiğimiz gibi seçim sonuçlarının baştan güvenilirliğini yok etmektedir. Sandıkların birleştirilerek taşınması, mühürsüz zarfların geçerli sayılması, sandıklara güvenlik güçlerinin müdahalesi ve seyyar sandığın kanuni düzenlemeye bağlanması Türkiye’de yeni bir sopalı seçimin de önünü açacak bir düzenlemelerdir.

Burada siyasi bir fırsatçılık da görülmektedir. Ülkemizin bütünlüğüne yönelik ciddi tehditlerin söz konusu olduğu ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin güney sınırımızda Zeytin Dalı Harekâtı’nı sürdürdüğü bir dönemde, AKP-MHP ortaklığının, böylesine kritik bir düzenlemeyi öncelikle gündeme getirmeyi düşünmesi, sonra kamuoyunda tartışılmasını önlemek siyasi fırsatçılıktır. Teklif sahiplerinin alt komisyon kurulmasına destek vermesinin nedeni de toplumda “Muhalefetin de önerilerini aldık.” algısı yaratma çabasıdır. Alt komisyonda da yazılan ve önerilerimizin hepsini reddeden Cumhur İttifakı’nın AK PARTİ ve MHP’li milletvekilleri, teklifin noktası, virgülüne dokunulmadan da oy çokluğuyla tekrar Komisyona sevk etmişlerdir.

Bunun, aslına bakarsanız, bir oy hırsızlığı olduğunu söylemek de haksızlık olmayacaktır. Aynı binada oturan seçmenlerin farklı sandık bölgelerine kaydedilebilmeleri olanaklı hâle getirilmiştir. Bu durumda, seçmenin, boş bir apartman dairesine isteyerek ya da hatayla seçmen kaydı yapılmış olsa ve burada “şüpheli oy” kullanımı gerçekleşse seçmenler ve muhalefet partileri bunu nasıl tespit edebilecekler? Listeye bakarak komşularının ismini denetleme olanağı ortadan kaldırılarak şüpheli oyların tespitinin güçleştirilmesi haksız bir düzenlemedir. Bu, vatandaşın denetimini de ortadan kaldırmakta, keyfiliğin de önünü açmaktadır. Seçim müdürleri değiştirilerek, siyasi partileri sandık kurulu başkanlığından uzaklaştırarak, mühürsüz olabilecek oyları da o sandıkta geçerli sayarak, bu sandıkların gerektiğinde aynı seçim bölgesinde olmak kaydıyla istenilen uzaklığa götürerek ve istenilen biçimde değiştirilmesinin önünü açarak dört dörtlük bir aslında faul oluşturulmaktadır. Dolayısıyla bunun da oy hırsızlığının önünü açacağını söylemek haksızlık olmayacaktır.

Ucu açık bir yetki verilmektedir. Valilerin AK PARTİ il başkanı gibi çalıştığı bir dönemde seçim güvenliği riske atılmakta ve sınırlandırılmaktadır. Bununla, sandıkların hangi durumlarda ve nereye taşınacağı da belli değildir. Ucu açık bir yetki verilmektedir. Bunun da mutlaka bir hükümle sınırlandırılması gerekir.

Sandık kurulu başkanlarını, daha önceki yasa hükmü gereğince siyasi partilerin de katılacağı bir listeden oluşturmak yerine direkt kamu görevlilerinden oluşturmak... Buradaki amaç da sandık başında siyasi iktidarın ağırlığını artırmaktır. Bu, sandığın güvenliğini azaltacak bir düzenlemedir ve şu yönüyle çok tehlikeli olmaktadır: Sandıktan demokrasiyi uzaklaştırmaktan başka da bir şey değildir aslında.

Demokrasinin ana ilkelerinden biri olan seçimlerle ilgili yapılan düzenlemeler, sandıktan demokrasiyi uzaklaştırmak olmamalıdır. Psikolojik bir baskı yaratıp, iradesini yönlendirmekten başka da bir şey değildir aslında.

İki farklı seçimin oy pusulalarının aynı zarfa konulması hükmü de, seçimler farklıysa zarflar da farklı olmalıdır ilkesine de aykırıdır. Bu karışıklığın önüne geçmek, zarfların ve pusulaların seçmene, kullanılacak oyun sırası geldikçe verilmesi yöntemiyle zaten bertaraf edilebilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili seçimlerinin oy pusulalarını aynı zarfa koymak; seçmene, milletvekili seçiminde kime oy veriyorsan Cumhurbaşkanlığı seçiminde de “Aynı yere ver.” demekten başka bir şey de değildir. Bu madde, siyasal iktidarın, yasama ve yürütme erklerini birleştirmek isteginin dışı vurumudur.

Oy zarflarının YSK filigranlı kâğıtla hazırlanmasını hükme bağlamak mühürsüz oy kuralının zeminini hazırlamaktadır. Zarfların hem filigranlı hem de mühürlü olması seçmenin iradesinin sandığa doğru bir şekilde yansımaları açısından da son derece önemlidir.

Sandık alanının kaldırılması ve bir odaya indirgenmesi de son derece tehlikelidir ve sandık çevresine yeni bir tanım getirmektedir. Aslında fiilen “sandık çevresi” denilen şey uygulamada sınıfın içerisi ama sınıfın dışında ne olup ne olmadığı seçim güvenliğiyle bire bir ilişkilidir. Seçimi asıl etkileyebilecek, seçmen iradesini sınırlayabilecek, kısıtlayabilecek, yönlendirebilecek her türlü fiil veya durum “sandık alanı” denilen alanda gerçekleşen durumlardır. Dolayısıyla sandık alanının ortadan kaldırılması ve korumanın sadece sandık çevresine indirgenmesi, sandığın fiili durumlara açık hâle getirilmesi anlamı da taşımaktadır. Bu, sandığı, her yönüyle kuşatan, her yönüyle siyasal iktidara uzak olan siyasi partilerin de denetiminden uzaklaştıran, kamu gücünü hiçbir yasal sınırlama olmaksızın neredeyse sandık çevresine yani sınıfın kapısına kadar getirmektedir. Maksatlı biçimde ihbar üzerine sandık çevresinde sadece istenen kişilerin kalmasını sağlayacak kadar da esnek bir düzenlemedir.

Muhalefet partilerinin denetimlerinin dışına çıkartılan ve sürekli olarak siyasal iktidarın, polisin, jandarmanın, sandık kurulu başkanının, ilçe seçim kurulu başkanının, seçim müdürlerinin, YSK’nın inisiyatifine terk edilmiş bir seçim ne kadar da meşru olur, bunu da iyi düşünmek gerekir.

298 sayılı Kanun’un 98’inci maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesini “Ancak, üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulunsun dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılamayan zarflar geçerli sayılır” diyerek de hem mühürsüzlüğü hükme bağlamış hem de gereğinden fazla esnek bir düzenleme getirilmiştir. Aslında bu düzenleme, 16 Nisan referandumunda yapılan YSK’nın “hukuksuz mühür” uygulamasını yasal bir zemine kavuşturma gayretidir ama bu, 16 Nisanda kanunun çiğnendiğinin itirafı olmaktan öte, aynı zamanda önümüzdeki seçimlerde de son derece tehlikeli bir yolu da açmaktadır.

“İttifak” denilen seçim öncesi koalisyon oluşumuna dair hükümleri içeren ittifak bölümüne...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERKAN AYDIN (Bursa) - ...daha büyük bir dikkörtgen çizilerek daha geniş bir alan bırakılmakta ve bu geniş alana bir şekilde mühür denk geldiği zaman da ilgili oy ittifaka yazılmaktadır. Siyasi partiler ittifak yapabilirler, yapmayabilirler ama ittifak yaptılar diye de haksızlık yapma hakları, bir başkasının avantajını yok etme olanakları veya kendilerine fazladan bir avantaj sağlama, kanun yoluyla oy devşirme olanakları da yoktur. Burada seçmen iradesi de aslına bakarsanız saptırılmaktadır. Oy hırsızlığı, ittifak dediğimiz olay da tam anlamıyla budur.

Mühürsüz zarf ve pusula skandalı kanunsuzluğu da kanuni hâle getirilmektedir. 16 Nisan referandumu sonuçlarının meşruluğunu yok eden “mühürsüz zarf ve pusula” skandalı, kanunsuzluğu hükme bağlanmaktadır. Aslında yapılmak istenen bu ittifakın zorlaması ve şantajın ta kendisidir.

Gene diğer maddelerde seçim ittifaklarının nasıl kurulacağı ve bozulacağını hükme bağlayan düzenlemeler ve bu maddelerde “İttifakın nimetlerinden faydalanalım ama ittifakın dezavantajlarını üstümüze almayalım.” anlayışı vardır. Kişiyi özel düzenlemelerdir. Günlük ihtiyaçlara çözüm bulmak için üretilmiş maddelerdir.

Oy hesaplama yöntemi de 18’inci maddeyle düzenlenmektedir. Bunun iki nedeni olabilir. Birincisi, “İttifakımız şu kadar oy aldı.” şeklinde bir algı yönetimi yapmak için. İkinci ihtimal de ittifakın içindeki partilerin daha fazla Hazine yardımı alabilmesi içindir.

MHP’yi barajdan kurtarma hükümleri de somutlaşmıştır. Seçim ittifakı yapılması hâlinde yüzde 10’luk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı dikkate alınır, bu da, “Siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.” ifadesi de gene milletvekili paylaştırma düzenlemesinde az oy alan, baraja takılan partileri de barajın üstüne taşıma düzenlemesidir. Bu da barajın bu anlamda indirilmesi, ittifaka giren partinin baraja takılmaması ama bunun yanında ittifaka girmeyip yüzde 10’un altında kalan bir siyasi partinin de Meclise milletvekili sokamama ihtimalini ortaya koymaktadır.

Bu ortaklığın planladığı ittifaka göre, milletvekilleri önce alınmakta, sonra paylaştırılmaktadır. Bu, haksız bir uygulamadır ve en kestirme ifadeyle sandalye hırsızlığıdır ve maalesef bu teklifi getirenler de buna tevessül etmiş bulunmaktadır.

Yukarıda saydığımız, genel olarak hepsini bir arada toparlamaya çalıştığımız bu çekincelerden dolayı da bu düzenlemenin tekrardan gözden geçirilip daha adil, daha temsiliyette adil bir düzenleme olması gerektiğini belirtir, hepinize saygılarımı sunarım.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Aydın.

Değerli arkadaşlar, devam ediyoruz görüşmeye. Malumunuz İç Tüzük’e yapıyoruz ya. İç Tüzük’te Başkanın söz konusunda bir sırası yok, “Başkan istediği zaman söz alabilir.” diyor. Kendi kendine verdiği için bir iltimas geçmiş İç Tüzük herhâlde. Birkaç hususu söylemek istiyorum.

Birisi şu, değerli arkadaşlar: Hani İç Tüzük’te de var, bütünü üzerinde konuşuluyor -Sayın Bekaroğlu da olsa memnun olurum, biraz onun söylediklerine binaen söyleyeceğim- maddeler üzerinde görüşülüyor. Bunun şöyle bir anlamı var: Tam tutanak tutuyoruz burada. Ben şahsen hukuk tarihi çalıştım. Zamanında Meclis tutanaklarıyla ilgili çok çalıştım. Zaman zaman bakıyorsunuz. Şimdi, mesela, dün, evvelki gün geçmiş olduğumuz maddeler var, kabul edilmiş, burada tartışılmış, konuşulmuş üzerinde, itirazlar olmuş onlara cevaplar verilmiş. Mesela sandık kurulunun başkanının kamu görevlisi olmasıyla ilgili. Hani bir şey konuşuluyor ki partiler veriyor, işte kura çekiliyor. Acaba en son referandumda sandık başkanlarının kaçısı kamu görevlisi? Kaçısı partilerin verdiği listeden çıkmış? Bunu konuştuk biz. Sayıları verdik. Hangi partiden kaç kişi sandık başkanlığı yapmış kuradan. Bunları konuştuk. Aradan iki gün geçiyor -tutanakları çalışan tabii akademisyen sırayla bakacağı için- bakıyorsunuz 30 sayfa önce tartışılmış, bir şekilde karara bağlanmış konu. Hatta özellikle burada 98’deki o zarflarla ilgili konuda çok uzun bir tartışma oldu, tam olarak birbirimizi ikna edemedik burada, grup başkan vekilleri de vardı burada Cumhuriyet Halk Partisinden ama makul bir noktaya vardık, başlangıçtaki gibi keskin bir tablo çıkmadı ortaya. İşte geçersiz oyları geçerli sayacaksınız falan noktasının dışında bir noktada bir terazi, denge kuruldu.

Uğur Bey vardı herhâlde, bilmiyorum.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – O konuda yoktum.

BAŞKAN – Yok muydunuz...

Fakat aradan 30 sayfa sonra bakıyorsunuz aynı tartışma bir daha açılmış. Ya buraya nasıl gelindi diye bir illiyet bağı arar. Yani ben arıyordum. Eski metinlerde var. İnanın eski tutanaklarda bu var. Genel Kurulda da var, komisyonda tam tutanak tutulan dönemlerde de var.

Şimdi, bu “sandık taşıma” yani “birleştirme” dediğimiz şeyler yine özellikle seçmenlerin seçim bölgesi içerisinde olmak kaydıyla birleştirilerek aynı binada veya aynı aile içerisinde farklı sandıklara dağıtılmasıyla ilgili konu konuşuldu, o ilk maddemizdi zaten, bizim maddelere geçtikten sonra konuştuğumuz konu.

Şimdi, bir kere “seçim bölgesi” deyince -ben tutanaklara da bakıyorum- arkadaşlar bölgeyi sanki sözlük anlamıyla kabul ediyorlar. Hâlbuki kanunda tarif ediyor, diyor ki: “Her muhtarlık bir seçim bölgesidir.” Dolayısıyla seçim bölgesi içinde kalır dediğiniz zaman uzak bir yere göndermiyorsunuz onu. Yani aynı okul içerisinde farklı bir sınıfta veya aynı okulda değil ama yakındaki komşu bir okulda ama aynı muhtarlık bölgesinde kalmak kaydıyla. Teknik bir konu. İhtisas komisyonu olmasının amacı da bu zaten.

Şimdi, bunun maksadı da, sandıkların birleştirilmesinin maksadı da şu: Seçim günüyle ilgili bir sorun değil. Seçim günü güvenlik sorunu yaşanmıyor. Seçim günü sandıklarda oy kullanma da, güvenliği de büyük ölçüde sağlanıyor. Bunları çözecek başka yöntemler var kanunda. Buradaki mesele “oyun gizliliği” ilkesini tam anlamıyla korumak. Hedef bu, buradaki amaç.

Nedir mesele? Niye aynı binada oturanları farklı sandıklara dağıtabilir diyoruz? İhtiyaç olursa. Bu “ihtiyaç olursa”ya buna seçim kurulu karar verecek yani hâkim. İlçe seçim kuruluyla orada zaten 4 siyasi partinin de üyesi var seçim kurulu üyesi olarak. Niye verilecek? Şunun için verilecek bu karar: Burada, İstanbul’da –İstanbul milletvekilleri var- bazı bölgelerde... Ben söyleyeyim, -Başakşehir’in bazı mahallelerinde- benim seçim günü şahit olduğum olaylar. Bir bölgemizden gelip bir aile bir binaya yerleşiyor, bütün aile aynı binada, kalabalık bir aile. Komşu aile yine belki yakın akraba aileler. Bunlar bir sandıkta oy kullandıkları zaman sandığın büyük bir çoğunluğunu bunlar teşkil ediyor. Bunlar -veya bir köy olarak düşünürseniz köyde- tehdit ediliyor. Seçim günü için değil tehdit. Seçim günü tehdidini icraya kadir değil terör örgütü ama seçim sonrası tehdit ediyor. Bu köyden veya bu sandıktan başka partiye oy çıkarsa zarar vereceğiz size, malınıza, canınıza falan. Bu yaşanmış olaylar var. Sandıktan farklı oy çıktığı için tehdit edildiler.

Biz bunun için diyoruz ki: Bu köydekilerin hepsi hangi partiye oy vermiş bu belli olmasın. Bunlar farklı sandıklarda kullanırlarsa... 3 köy diyelim mesela. 3 köy 3 farklı sandıkta ama karma olarak kullandı. O zaman hangi köyden hangi partiye oy çıkmış bunu bilebilmek zorlaşıyor. Bu, oyun gizliliği ilkesinin tam manasıyla gerçekleştirilmesi için düşünülmüş bir imkân bu sadece. Ha, bakarsınız hiç ihtiyaç olmayabilir, hiç de kullanılmayabilir. Yani bu böyle olacak anlamında değil.

Peki, işte, boş binada –Erkan Bey söylediler- olan birisi falan... Şimdi, seçimle ilgili seçmen listelerinin iki tür ilanı var. Birisi bütün bir seçmen listesi ilan ediliyor. Bu listede Yüksek Seçim Kurulu sandıklara atanmadan önce seçmen listesini ilan ediyor. Buna bir itiraz imkânı var. Siyasi partilere bu listeler veriliyor. Yani komşunun itirazına falan gerek yok. Siyasi partiler ilde, ilçede bunu inceliyorlar ve sonra buna itiraz edebiliyorlar. Bu liste, ilk sandığa atanmamış seçmen listesi. Burada bir yanlışlık varsa, olmayan, boş binada oturan falan bunları tespit etmek mümkün. Sonra sandığa atandıktan sonra tekrar bir ilanı var listelerin. Burada da bunu sadece komşular falan takip etmiyor. Komşulara bırakmamış kanun. Siyasi partiler de takip ediyorlar ayrıca. Önceki listelerle mukayese... Biz böyle yapıyorduk. Ben seçim işleri başkanlığı yaptığım için, bütün ilçelerde de önceki seçimlerdeki seçmen

listeleriyle de mukayese ediyorduk. Yani bu anlamda, listede olmayan seçmenlerin yazılması, onlara oy kullandırılması falan gibi endişeler teknik olarak mümkün değil seçimin işleyişi, sürecin işleyişiyle bağlantılı, alakalı olarak söylüyorum.

Şimdi, bir başka husus şu: Tek listeyle seçime girme –Erkan Bey yine temas etti buna- Avrupa ülkelerinde var. Meclis araştırma merkezimiz de bu konuda bir çalışma yaptı. Birçok arkadaşımız talep etti biz de talep ettik. Bu uygulama var.

Şimdi, orada partilerin barajı aşip aşmamasına bakılıyor mu? Bakılmıyor. Barajla ilgili bir başka husus var. Mesela Macaristan örneğini hep verdik daha çok. Onu daha biraz alışık olduğumuz için kullanıyoruz, yaygınlaştı da. Macaristan’da seçim barajı yüzde 5, iki parti ittifak yaparsa yüzde 10 oluyor, üç parti olursa yüzde 15, dört parti yüzde 20, beş parti yüzde 25. Parti sayısı kadar artıyor.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Sonuçta baraj var.

BAŞKAN – Tabii...

Şimdi, mesela son seçimde iki büyük seçim ittifakı var, iki partili ittifak var. Onda yüzde 10 barajı uygulanmış. Beş partili bir sol ittifak var, o ittifak da ikinci olmuş. Birinci iki partili ittifak şu an hükûmeti kuran, ikinci de beş partili sol ittifak olmuş. O partilerin önceki yıllardaki oylarına baktığımızda -yapılan analizler falan da var Macaristan’da- beş partili olduğuna göre baraj yüzde 25, parti başına düşürsek yüzde 5. Ama içlerinde yüzde 1,5-2 gibi olan partiler var. Ama Macaristan’da bu parti 1,5’tu, ittifaka girdi hep beraber barajı aştılar, nasıl oldu falan diye bir tartışma yaşanmamış. Çünkü ayrı bir sistem getiriyorsunuz yani bir seçim ittifakıyla ilgili ayrı bir sistem getiriyorsunuz...

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Orada partiler ayrı listelerle mi seçime gidiyorlar, yoksa tek listeyle mi?

BAŞKAN – Hayır, tek listeyle giriyorlar.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – O ayrı bir şey ama.

BAŞKAN – Hayır, ama onun neyi fark ettirdiğini ben... Burada olumlu bir fark var, partinin oy oranını görüyorsunuz bir de burada ilave olarak.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ona bakarsanız SYRİZA da ittifak...

BAŞKAN – Şüphesiz. İşte, Yunanistan’da da var. Ama Macaristan örneği biraz daha detay çalışıldığı için...

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ortak listeyle giriyorlar.

BAŞKAN – Evet ama ortak listeyle, partilerin farklı listeyle girmesi arasında olumsuzluk anlamında, arkadaşların söylediği anlamdaki olumsuzluklar bakımından değerlendiriyorum yani baraj tartışması yapacaksa orada, orada da bir baraj tartışması var. Ama niye yapılmıyor orada? Çünkü ittifak dediğinizde ayrı bir kategori olmuş oluyor orası.

İkinci husus: Burada daha önce de temas edildi, bunlara da aslında cevap verildi. Siyasi partilere hazine yardımıyla, devlet yardımıyla ilgili hiçbir düzenleme yok burada. İlgili maddede hiçbir düzenleme yapılmadı. Peki, hazine yardımının partilere dağıtılmasıyla ilgili bir farklılaşma söz konusu olabilir mi ittifak dolayısıyla? Milletvekili dağılımında var. Nasıl olabilir, nasıl yapıyoruz? İşte, getirilen sistemde, önce ittifakın –ki esas olan bu- bir bütün olarak kabul edilmesi ve milletvekili dağılımında ittifakın bir bütün olarak, ittifak olarak esas alınması, milletvekillerinin dağıtılması, sonra da ittifak içi bir dağıtım var. Ama hazine yardımı böyle değil, hazine yardımında sadece siyasi partilerin oy oranları dikkate alınacak. Peki, burada ittifakın ortak oyu var, bunu dağıtıyoruz ama oranına göre dağıtıyoruz, oran değişmiyor ki.

ERKAN AYDIN (Bursa) – Sayı artmış oluyor.

BAŞKAN – Hayır, sayı artıyor ama oran değişmiyor.

Dolayısıyla, hazine yardımı orana göre verildiği için –oy sayısına göre verilmiyor- siyasi partilerin aldığı oya göre verildiği için, biz de orana göre dağıttığımız için ittifakın ortak oyunu da oy oranında bir değişiklik yok. Dolayısıyla, hazine yardımını etkileyen hiçbir unsur doğrudan olmadığı gibi –doğrudan zaten yok madde değişikliğinde- dolaylı olarak da yok burada. Ha, “Var.” diyen arkadaşımız olursa memnuniyetle dinlemek isteriz, biz böyle bir şey yapmak istemedik, varsa da onu düzeltiriz ama böyle bir şeyi de kimse söylemedi somut olarak. Hazine yardımının partilere dağılımını nasıl etkilediğini izah eden, etkilendiğini ortaya koyan arkadaş olursa düzeltiriz onu, memnuniyet duyarım o konuda.

Şimdi, burada bir başka husus da tabii, bu tek zarf meselesi. Malum, bu bir tercihtir, kanunla yapılmış bir şey. Böyle bir ilke yok seçim hukukunda yani hepsinin tek zarfa konulacağı veya ayrı zarfa konulacağına dair. Bizim kanunumuz daha önce ayrı zarf tercih etmiş, başka ülkelerde tek zarf yapanlar var, tek zarfa hepsini koyanlar var, bu bir tercih meselesi. Bu nereden ortaya çıktı? Bunu da açıkça söyleyeyim: Hatırlarsınız, 30 Mart 2014 seçimlerinde muhtar oy pusulalarının belediye meclisi veya belediye başkanlığıyla ilgili oy pusulalarıyla aynı zarfa konulması sebebiyle çok iptaller yaşandı, iptal sebebi çünkü bu, açıkça yazıyor. Önceki seçimlerle mukayese ettiğimizde çok önemli ölçüde iptaller olunca sayı olarak, oransal olarak bu sorunu çözmek için gerek Yüksek Seçim Kuruluna... Diğer siyasi partilerin de bu konuda itirazları oldu “Geçerli sayılsın.” diye ama yapamıyoruz dolayısıyla bunu çözecek bir ortak formül düşündük. Bu bakımdan, bu, kanundaki bir tercihtir, tek zarfı da esas alırsınız, ayrı ayrı da koyabilirsiniz, fark etmez ama seçim hukukunun genel ilkelerinde böyle bir şey yok, “Ayrı zarf olacak.” diye bir ilke yok.

Ben böylece ifade etmiş olayım.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Tabii ki Uğur Bey, buyurun.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Ha, şunu da söyleyeyim: Sayın Mehmet Emin Adıyaman bizim Komisyonumuzun üyesi oldu; hayırlı olsun diyoruz, hoş geldiniz diyoruz Komisyonumuza.

Sayın Bayraktutan, buyurun.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Adıyaman’a da hayırlı olsun diyorum bu vesileyle.

Şimdi, kısaca cevap vereyim tutanağa geçmesi açısından. Sayın Başkan, açıklama yaparken “Muhtarlık ve yerel seçimlerle alakalı düzenlemede pratikte sorunlar çıkıyor.” dediniz, hepimiz biliyoruz ki sorun bu değil. Yani burada, muhtarlıktaki, il genel meclisindeki veya belediye meclisindeki dağılım, aynı zarf olur, olmaz değil; buradaki problem, Cumhurbaşkanlığı seçimi ile milletvekilliği seçimiyle alakalı düzenlemede. Biz daha önceki yasa, 6771 buradan geçiyorken aynı gün kullanmayı bile sakıncalı görüyorduk o zaman yani Cumhurbaşkanlığı seçimi ile milletvekilliği seçiminin aynı gün olmasını da –ikisi apayrı bir kurumdur- sakıncalı görüyorduk ama şimdiki –çok ilginç- düzenlemenin amacı şu: Bir anlamda, vatandaşı, yurttaşı yönlendirmek. Bizim için çarpıcı olan temel ayrılık şu: Bir tarafta yasama organıyla alakalı, milletvekili seçimine ilişkin pusula ile yürütme organının başı cumhurbaşkanı seçiminin pusulasını aynı zarfın içerisine koyuyoruz. Değerli Başkanım, dünyada demokrasiyle yönetilen hiçbir ülkede böyle bir uygulama yok. Böyle bir uygulama yaptığınız zaman –dün söyledim- bu, majestelerinin meclisi olur, majestelerinin meclisini oluşturursunuz. Azerbaycan’da

var, dün akşam örnek verdim, Azerbaycan'daki dostlarımız alınmasınlar, gittim gördüm, orada majestelerinin meclisi oluşturulmak isteniyor. Yani vatandaş diyor ki “Ben milletvekiline de vereceğim, cumhurbaşkanını da seçeyim.” Bu, seçmeni yönlendirmektir. Niye aynı zarf? Neden çekiniyoruz ki? Biri yürütmenin başı, biri yasama organının temsilcisi. Yani bu, kuru fasulye ile tulumba tatlısını aynı şeye koymaya benzer, ikisi birbirinden ayrı, niye böyle bir düzenleme yapalım?

Yani burada dün söyledim Başkanım –siz burada yoktunuz- ben bu kanun koyuculuğu çok muhteşem bir şey zannederdim buraya gelene kadar, buraya geldim, öğrendim ki kanun koyucu başka bir şeymiş. Kibar olduğum için bu kadar diyorum. Yani en kibar dille diyeyim, subjektif değerlendirme yapıyormuş diyeyim. Şimdi, avukat olarak adliyede konuşuyor olsam farklı konuşurdum da burada kibar konuşuyorum. Kanun koyucu başka bir şey. Bunu söyleyeyim, bütün hin oğlu hinlikleri düşünmüş “Nasıl yapabiliriz?” diye burada, önce bunu ifade edeyim.

BAŞKAN – Kanun koyucu, malum, Meclis.

DİDEM ENGİN (İstanbul) – Teklifi getiren siz olduğunuz için...

BAŞKAN – Teklif sahibi, o ayrı; teklif o, kanun değil.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Ben kimseyi incitmek anlamında demiyorum ama bir fiili durumu ortaya koymak istiyorum.

Hazine yardımıyla ilgili şeyde “Mevzuata uygun değil.” dedi Sayın Başkan, bunun çok kolayı var, şu düzenleme geçtikten sonra hazine yardımıyla ilgili mevzuatta bir değişiklik yaparız buna uydururuz.

BAŞKAN – Şimdi de yapabiliriz.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Tabii, şimdi de yapılabilir, o konu sıkıntı değil.

BAŞKAN – Yapmamayı tercih ettik.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Şimdi, burada başka bir şey daha var, onu da zapta geçme açısından söyleyeyim, bakın, aynı binalardaki kişilerin dağıtılmasına ilişkin şey Değerli Başkan. Aynı binada oturan seçmenlerin hane bütünlüklerinin korunması ve aynı seçim bölgesinde kalmaları koşuluyla... Hane bütünlüğü korunacak, aynı seçim bölgesinde kalacak ama farklı sandık bölgelerine dağıtılabilir. Gerekçe çok ilginç, bununla alakalı gerekçede deniliyor ki “Anayasa’da yer alan seçimin serbestliği, bir de gizlilik ilkesi, bunu yapmamızdaki amaç bunlardır.” E, şimdi, ben haklı olarak masanın bu tarafındayım, soruyorum: 2002’den beri –ondan öncekileri boş verelim- Adalet ve Kalkınma Partisi iktidar, on beş yıldır bu ilke ihlal mi ediliyor? Yani on beş yıldır bu ilkeyi ihlal mi ediyoruz Sayın Başkan? Buradaki olay şu: Bir ihlal var, demek ki bundan kaynaklanan bir problem var. Şimdi, yarın öbür gün bununla alakalı sıkıntı nedir, nasıl yapabiliriz... Burada iki tane şey var, bunlardan bir tanesi -aklımıza geliyor- şu: Açık konuşacağım, bu güneydoğuya yönelik bir önlem olabilir. Ne olabilir? Olur ya, yarın öbür gün bir başka siyasi parti güneydoğuda siyasi parti kimliği altında değil de bağımsız olarak seçimlere girebilir. Bakın, siyasi parti kimliği altında değil, bağımsız olarak seçimlere girebilir, bağımsız olarak seçimlere girerse aynı apartmanda oturan kişilerin tek bir yöne oy kullanmasına ilişkin otokontrolü ortadan kaldırmak, kontrol edemezler. Benim seçim bölgemde böyle bir problem yok ama benimkinde yok diye, başka yerde olmaz diye buna belli bir pencereden bakmam doğru değil. Bakın, buradaki en önemli amaç bu. Yani ne demek istediğimi anlıyorsunuz. Bağımsız olarak seçime girip bir siyasi parti kimliği altında girmeyecekleri engellemeye alakalı önemli madde bu.

BAŞKAN – Nasıl? Açabilir misiniz biraz.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Şöyle: Ne yapıyor? Bir apartmanda 40 kişi oturuyor, siz diyorsunuz ki “Bu apartmanda bağımsız olarak –örneğin- Mustafa Şentop adayımız. Arkadaşlar, bizim siyasi parti olarak barajı aşmayla alakalı tereddüdümüz var, hepimiz aynı apartmandayız, hepimiz aynı sandıkta oy kullanacağız, sandığımız belli.” Gidiyorsunuz, oy kullanırken onlara öyle veya böyle müdahale ediyorsunuz, telkinde bulunuyorsunuz, rahat bir şekilde oy kullanıyorsunuz. Ama siz bunları alır, bir muhtarlık çevresi içerisinde, bu muhtarlık 500 nüfuslu bir yer de olabilir, 10 kilometreyi aşan bir yer de olabilir, onları kontrol etmeniz çok zordur, bunun pratiği budur. Zapta geçmesi için diyorum.

BAŞKAN – Seçim bölgesi ama hane bütünlüğü de var.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Tamam “hane bütünlüğünü sağlamak” diyor ama Başkanım, “muhtarlık sınırları içerisinde” diyor. Hane bütünlüğüyle alakalı kavram çok soyut bir olay. Bakın, şimdi, 67’nci madde bu şeyleri sağlıyorken “Yargının yönetimi ve denetimi altında yapılır.” diyor yani “Serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy yargının denetimi ve yönetimi altında yapılır.” diyor, demek ki bu yeterli değil. Şimdi, öyle bir yargı var ki Yüksek Seçim Kuruluyla alakalı... Yüksek Seçim Kurulu temsilcimiz kimdi, sizsiniz değil mi? Şahsınıza bir şey demiyorum ben, kurumsal olarak konuşuyorum, sakın alınmayın. Yüksek Seçim Kuruluyla alakalı bizim tereddütlerimiz var, kaygılarımız var. Biz Yüksek Seçim Kurulunun şu yapıdaki yaptığından şikâyetçiyiz.

Şimdi, kamu görevlisiyle alakalı o dediğiniz örnek, tamam, olabilir, o örneğe bir şey demiyoruz ama burada mesela, bir kamu görevlisini başkan yaptığımız zaman neler olabileceğini hep beraber göreceğiz yaşayarak. İnşallah, biz haksız çıkarız, temennimiz o ama ben şimdi kafa karıştırmayayım. Başkanım, bu şeyle alakalı tablo, bunu bir düşünün. Bir otokontrolü ortadan kaldırıyoruz, en önemli olay o. Bağımsız aday alır der ki: “Ben bağımsızım, 40 kişilik benim kendi binam var, 13-14 tane kendi kiracılarımız var, onlarla beraber... Biliyorum kimin ne yaptığını.”

Şimdi, bu kontrolü, ben bağımsız aday olmayacağım.

BAŞKAN – Uğur Bey, özür dilerim, bir şey sorabilir miyim?

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Tabii, estağfurullah.

BAŞKAN – Yani siz o zaman oy pusulalarının aynı zarfa konulmasında yönlendirme ve telkine karşısınız ama binaların birlikte aynı sandıkta vermesinde yönlendirme ve telkine karşı değilsiniz.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Yok, ben onu demiyorum, başka bir şey diyorum. Benim dediğim başka bir şey.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Öyle mi dediniz? Aynı mahalle apartman...

BAŞKAN – “Aynı apartmanda aynı sandıkta kullansın ki bağımsız adaya verirken birlikte hareket etsinler.” dediniz ya.

MUHAMMET EMİN AKBAŞOĞLU (Çankırı) - O mana çıktı, evet.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Sayın Hocam, olay şu. Şimdi burada ben başka anlatıyorum, diyorum ki.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ben sizden güvenlik anlıyorum.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Efendim?

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Seçim güvenliği anlıyorum.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Şimdi, burada kanun koyucu şunu düşünmüş bu düzenlemede, sizin dediğiniz düzenlemede. Dediğim gibi, benim seçim bölgeme yönelik böyle bir şey olmaz, yani bunun olması mümkün değil. Ama ülkenin belli bir bölümüyle alakalı yani bir fiilî durum var. Örneğin bağımsız adaylar seçime girdiler, bunu engellemekle alakalı yapmış, bunun başka bir amacı yok, bu başka neden yapılabilir?

MUHAMMET EMİN AKBAŞOĞLU (Çankırı) - Niye öyle olsun ki?

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Bunun başka bir gerekçesi yok.

Şimdi, şeyde diyor ki, bakın, şöyle bir gerekçe olabilir mi: “Bugüne kadar yapılan seçimlerin serbestliği ve gizli oy ilkesini ihlal ettiği için diye” diyor. Ee, o zaman 2002’den bugüne kadar yapılan bütün seçimlerde gizli oy ilkesi ihlal edilmiştir. Gizli oy ilkesi nasıl ihlal edilir Başkanım, bize bir açıklayın. Yani şu kişilerin aynı apartmanda, aynı yerde, aynı sandık bölgesinde oy kullanarak gizli oy ilkesi nasıl ihlal edilir, bana bir anlatın hukukçu olarak, ben bir ikna olayım. Lütfen, beni ikna edin. Gizli oy ilkesi nasıl ihlal edilir burada? Yani aynı apartmanda olan kişiler aynı seçimde aynı sandık bölgesinde oy kullandıkları zaman gizli oy nasıl ihlal ediliyor? Bunu bana bir ikna edici şekilde anlatın, ben de diyeyim ki: “Hocam, evet, siz bu işin akademik kariyerini yapmışsınız, benim eksikim var.”

BAŞKAN – Şimdi, az önce söyledim ama tekrar izah edebilirim müsaade ederseniz.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Estağfurullah.

BAŞKAN – Bekletiyoruz ama Sayın Adıyaman.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (Iğdır) – Buyurun.

BAŞKAN - Şimdi, köy için söyledim mesela köyde kolay. Köyde kaç oyu var? 150 oy. Geliyor seçimden önceki gece birileri, teröristler diyelim, diyorlar ki bu köye, muhtara filan: “Bu köyden bütün 150 oyun 150’si de filan partiye çıkacak. Bunun dışında başka bir partiye 1 oy, 2 oy çıkarsa –kimin olduğu şahsen belli değil ama köyden başkasına oy çıkmış- zarar veriyor.” Nasıl zarar veriyor? İşte ahırını yakıyor, bilmem, malına filan zarar veriyor köyden ama toplu cezalandırma yani şahıs olarak değil, köyden başka partiye oy çıktı diye.

Biz diyoruz ki: Bu karma olursa, 3 köy mesela, o zaman o köyden başka partiye oy çıkıp çıkmadığı belli olmayacak. Böylece oyun gizliliği ilkesinin daha iyi sağlanmasını, gizli oy ilkesinin daha iyi sağlanmasını sağlayacağız.

Bina meselesine gelince, büyük bir apartman düşünelim, nerede, Güvercintepe’de, Başakşehir’de, söyleyeyim, yan yana 2-3 apartman, Güneydoğu’dan bir köyden veya bir mahalleden gelmiş bir aile, büyük bir aile, aşağı yukarı 150-200 kişi belli. Birkaç bina da var yanda, o yan binada oturanların hangi partiden olduğunu da biliyorsunuz ama o binalardakilerin size oy vermesini sağlayacak enstrümanlarınız var, nedir o? Tehdit, korku filan.

Şimdi, bunların, bu binada oturan ailelerin hane bütünlüğünü koruyoruz. Yani bu ne demek? Yani 10 daire varsa daire daire o bütünlüğü bozmadan... Mesela 5’inci dairede oturanları yine bir sandığa veriyorsunuz ama bütün o 10 dairede oturanları aynı sandığa vermiyorsunuz. O zaman değiştirebiliyorsunuz.

Burada işte o zaman diyor ki: Yani buradan çıkarsa –aşağı yukarı tahmin ediyor, yüzde 100 bir tahmin değil ama- zarar veriyor, ev ev gezip tehdit edildiğine dair şikâyetler biz aldık muhtarlıklardan da aldık orada.

Ha, “Bugüne kadar bu sağlanmadı mı?” meselesine geleyim, sağlandı. Ama buna dair şikâyetler vardı. Biz Yüksek Seçim Kurulundan bunu talep ettik, yani bir kanun değişikliği yapmadan önce bunu biz talep ettik. Önceki seçimlerde de, 2014’te, 2015’te, öncesinde de ve “Bunu sağlayın, gerekirse birleştirme yapın.” dedik. “Birleştirme yapamam.” dedi Yüksek Seçim Kurulu, “Bunun kanuni bir temeli olması lazım birleştirme yapabilmem için.” dedi. Dolayısıyla biz de dedik ki: O zaman madem öyle ihtiyaç olduğu takdirde sizin birleştirme yapabilmenize imkân veren bir hukuk kuralı o zaman biz de düzenleyelim, ihtiyaç olursa yaparsınız, olmazsa yapmazsınız. Dedğimiz bu. Yani gizli oy ilkesinin nasıl zedelendiğini bilmiyorum anlatabildim mi?

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ben bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN – Lütfen.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Başkanım, aynı kaygılar, aynı tespitler bir anlamda farklı da olsa buluşuyor ama saik aynı.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Sayın Adıyaman, çok özür diliyorum, konuyu teknik açıdan bağlamak için.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Tamam ben de soru soracağım ama...

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Hayır, teknik kısmını soracağım. Başka bir bakış açısı sormak istiyorum da.

BAŞKAN – Buyurun.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Şimdi, Başkanım, aslında Uğur Bey güvenlik açısından vurgu yaptı ama siz farklı şeyle algıladınız. Burada sizin kaygılarınız mantıklı olabilir, böyle şikâyetler de olabilir, onda sorun yok, zaten iki tane sorun var: Bir tanesi seçim öncesi tehditler için nasıl bir önlem alınacak? Biliyorsunuz, siz terör örgütünün seçim sonrası tehditlerle suçluyorsunuz ama biz de iktidar ve iktidar yanlısı bürokratların ve mülki amirlerin seçim öncesi tehditlerini bizzat kayıtlı olarak defalarca izledik, siz de izlemiştinizdir. Yani bunun için ne yapılacak? Ama en önemlisi, burada söylemek istediğim şu, bir başka bakış açısı, aksine kendi sandığından ayrılmak, yani bir başka yere taşıma hakkını vermek ona bir açıdan büyük kentlerde otokontrolü, yani sandık güvenliğini, yani başka yerden gelen sahte oy mu kullanıyor, ölü biri adına mı kullanıyor, yabancı mı, bunu algılama açısından zorluk çıkarabilir, bizim anlatmak istediğimiz asıl sorun bu. Biz

“Olmasın.” demiyoruz, nasıl önleyeceğiz ama asıl sorun kırsalda ve küçük yerde tam aksine aykırı olanı deşifre eden bir durum bu, aykırı olanı deşifre eden bir durum. Burada ancak tıpta da, bilimde de olduğu gibi bir şeyi dilüe ederek yani acıysa acılığını, zehirse zehrini dilüe ederek yok edebilirsiniz, dilüe etmenin seçimde tek yolu nerede oy kullanılırsa kullanılsın eğer bu anlamda güvenlik sorunuz varsa 6-7-10 köy veya bir ilçenin sandığını getirip bir yere dökersiniz, muhtarlık hariç, çünkü muhtarlıkta çok özel bir taraf var.

BAŞKAN – Onu zaten ayırıyoruz kanunda.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Onun dışında ancak öyle dilüe ederek bir insanın güvenliğini ve yok olmasını sağlayabilirsiniz. Yani eğer bu yönde yapsaydınız, tamam, bir mantığı var.

BAŞKAN – Sandık birleştirme var.

MUHAMMET EMİN AKBAŞOĞLU (Çankırı) – Bunda da var.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ama kişi...

BAŞKAN – Hayır, ikisi de var.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ben bir köyü tehdit ediyorum, köyde 100 kişi var biliyorum, köyden 20 kişi gitmiş dilekçe vermiş, demiş ki: “Ben başka yerde kullanacağım.” Bu ne demek? “Ben aykırı oy kullanacağım.” demek mi? Deşifre oluyor.

BAŞKAN – Hayır, onun dilekçe verme şartı yok ki burada, Seçim Kurulu yapacak.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Tamam yok ama başka yerde kullandığını biliyorsanız...

BAŞKAN – Hayır, hayır, öyle değil.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – “Biliyorsunuz.” dedim.

BAŞKAN – Hayır, hayır, bilmiyorsunuz.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Sayın Başkanım, müsaade eder misiniz? Başkanım, şöyle bir pratik örnek vereyim.

BAŞKAN – 3 köyü birleştirdiniz, 3 ayrı sandık yaptınız. Sandıkların birisinde 3 köyden de seçmen var, 2’nci sandıkta yine 3 köyden seçmen var, 3’üncü sandıkta yine 3 köyden seçmen var. Dolayısıyla karma yaptığınız için bu listeyi hangi köyden hangi partiye oy çıktığını tahmin edebilme imkânını ortadan kaldırıyor.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Şimdi, Başkanım, bir şey daha diyeyim, zapta geçsin, siz onu daha...

BAŞKAN – Ben de zapta geçsin diye konuşuyorum.

Buyurun.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Şimdi, Başkanım, 3 köy örneği verelim. O köyü tehdit ediyor Ahmet, Ali.

BAŞKAN – Evet.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Bu köyde, 3’üncü köyde 200 oy var. 200 oyu diğer 2 köye böldünüz, 80 bir tanesine, 120 bir tanesine, formel mantığı çok kolay. Ben onları tehdit ediyor olsam o A köyünün ilk baştaki oylarına bakarım kime ne vermişler diye. B köyünün oylarına da bakarım. 200 tanesinin 80 tanesi buraya geliyor, 120 buraya geliyorsa “B köyünde 80 artış bekliyorum” derim, “Ben 80 tane senden bekliyorum.”

BAŞKAN – Belki matematiği kuvvetli olmayabilir diye düşündük.

ERKAN AYDIN (Bursa) – Sayın Başkanım, ben çok kısa...

BAŞKAN – Tabii, Sayın Aydın, son olsun, hemen veriyorum Sayın Adıyaman.

Buyurun Sayın Aydın.

ERKAN AYDIN (Bursa) – Öncelikle çok teşekkür ederim.

Ben olmadığım için bu konuları konuştuğunuzu tekrardan anlattınız.

Şimdi, bir iki konuda ben de dikkat çekmek istiyorum. Daha önce zaten sandık kurulu başkanları yüzde 90...

BAŞKAN – Yüzde 70’in üzerinde kamu görevlisi.

ERKAN AYDIN (Bursa) – ...yüzde 70’in üzerinde devlet memuru, kamu görevlisi, geri kalan yüzde 30’u da siyasi partilerden kurayla çekiliyor.

BAŞKAN – Ve bunun da, geri kalan yüzde 30’un da 20’ye yakını AK PARTİ’den çıkmış sayı çok olduğu için.

ERKAN AYDIN (Bursa) – AK PARTİ’den çıkmış.

Şimdi, durum öyleyken son yapılan seçimdeki bir fotoğrafa bakalım, yani yüzde 70'i devlet memuru, geri kalan yüzde 20'si AK PARTİ, yüzde 10'u da diğer partilerden.

Şimdi, bu, Yüksek Seçim Kurulu verilerinden çıkan sonuç: 16 Nisan referandumunda 961 sandıkta yüzde 100 “evet” mührü çıkıyor. Aynı sandıklara 1 Kasım 2015 seçimine baktığınızda, hatırı sayılır derecede muhalefet partilerine oy çıktığı görülüyor. Ama burada sandıkların başkanlarının... Yapılan seçimlerde, 16 Nisan referandumda yüzde 100'ü “evet” çıkıyor. Daha da ilginç, bu sandıkların yüzde 30'unda bütün seçmen ne hastalanıyor ne işi çıkıyor ne başka bir mazereti oluyor ne yurt dışında oluyor ne bir yerde oluyor gidiyor bir de yüzde 100'ü orada oy kullanıyor, hiç istisnasız. Bunlar da Yüksek Seçim Kurulunun zaten sitesinde var, bunların isimleri de var. Yani durum aslında daha çok siyasi partilerin denetimine açılması gerekirken siz bu durumu daha da fazla...

BAŞKAN – Yüzde 100 “hayır” çıkanların sayısına baktınız mı?

ERKAN AYDIN (Bursa) – Daha az, yüzde 100 “hayır” çıkan çok az buna göre yani bu 961 tane, o da 200 civarında.

KEMALETTİN YILMAZTEKİN (Şanlıurfa) – Yok, öyle değil, öyle bir rakam değil.

BAŞKAN – Yakın birbirine. Çünkü, oranlarsanız 160 bin küsur sandığa çok anlamsız bir oran çıkıyor.

ERKAN AYDIN (Bursa) – Ben bitireyim, siz de şey yapın.

7.048 seçmen sandığında kullanılan oy sayısı ile seçmen sayısı bire bir aynı. Bir de ona sandık görevlilerini falan eklediğinizde -ki onlar genelde o sandıkta kullanıyor- aslında seçmen listesinden daha fazla oy kullanılıyor o sandıkta, 7.048 sandıkta çıkıyor. Bunların da toplam oylardaki sayısı 16 Nisan üzerinden veriyorum: 1.672.249, oranı da yüzde 60,7'si “evet” olarak çıkıyor bunların, son seçimden bahsediyorum. Yani aslında, sizin bunu yüzde 100 devlet memuru ya da kamu görevlisi yapacağınız yerde bu oranı düşürüp daha fazla siyasi partilerin denetimine açmanız gerektiği de 16 Nisan Referandumundaki rakamlardan da ortaya çıkıyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Tabii, böyle bir bağlantıyı kurabilmek için önceki sandıklardaki oranlara da bakmak lazım. Kamu görevlisi sandık başkanı oranının geriye gittiğimizde çok daha arttığını biliyorum, tam oranları veremeyeceğim ama...

ERKAN AYDIN (Bursa) – Şimdi yüzde 100 yapıyorsunuz.

BAŞKAN – Yüzde 100'e yakındır. O zaman, 1 Kasım 2015 de sizin dediğiniz eleştirilerin benzerleri kamu görevlisi sandık başkanı üzerinden yürütülebilir.

Öbür taraftan, tabii ki yine önceki referandumlara da bakın, referandumda iki seçenek var çünkü ya “evet” ya “hayır” ama partilerin katıldığı milletvekili seçiminde 10 tane, 15 tane siyasi parti katılıyor. Dolayısıyla, orada bütünüyle “evet” ya da bütünüyle “hayır” çıkmasının imkânı daha fazla sandıklardan.

ERKAN AYDIN (Bursa) – Ama 7.048 sandıkta hiç fire vermemiş, hiç fire vermeden gitmiş.

BAŞKAN – Doğru ama bunu demek için mesela 2010 referandumunda hiç yoktu da şimdi bu kadar oldu demeniz lazım. Onu diyemiyoruz. “Hayır”ların oranı da 700'ün üzerinde, şimdi tam hatırlayamayacağım, tam sayı veremeyeceğim, yüzde 100 “hayır” çıkan sandıklarda, yüzde 100 oy kullananların da yine yakın, 30'a yakın olduğu...

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Hangisi olursa olsun sahtecilik yapmış.

BAŞKAN – Hayır, sahtecilik diyemeyiz.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Yüzde 100 “hayır” da hayatın doğal akışına uygun değil.

ERKAN AYDIN (Bursa) – İkisi de olacak iş değil.

BAŞKAN – Ceyhun Bey, şöyle: Sandıklara bakmak lazım yani her sandıkta...

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Hayatın doğal akışına uygun değil.

BAŞKAN – Ceyhun Bey, öyle düşünmeyin ama sandıklara bakmak lazım, bazı sandıklarda 70, bazılarında 100, bazılarında daha az seçmen olan sandıklar var yani bu sandıklara bakarsanız...

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Sandık sayısı azaldıkça hayatın doğal akışına yaklaşabilir ama sayı arttıkça hayatın doğal akışına uygun değil.

BAŞKAN – Ama oransal olarak bakarsanız...

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Bu “evet” için de geçerli “hayır” için de.

BAŞKAN – ...bu dediğiniz oran yüzde 0,5 oluyor, yani binde 5 oluyor bu oran.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Olsun, orada başka bir durum...

ERKAN AYDIN (Bursa) – Ama mesela Sakarya’nın Akyazı ilçesi de var mesela burada. Sakarya Akyazı ilçesindeki sandıklar az değil.

BAŞKAN – 900 sandıkta “evet” çıkmış, 160 bin küsur sandık var, oranlarsanız iki yüzde 1.

ERKAN AYDIN (Bursa) – Yüzde 100 artmış.

BAŞKAN – Hayır, iki yüzde 1 oluyor dediğiniz bu ihtimaller.

Sayın Adıyaman, buyurun.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Tabii, en başta sizler ifade ederken “Maddeye bağlı olarak konuşulsun.” dediniz ama siz konuyu farklı boyutlara çektiniz.

BAŞKAN – Ama madde dışında konuşulunca onlara cevaben konuşmak zorunda kaldım.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Doğrusu, bu madde, evet, teknik bir madde yani 15’inci maddeye bağlı olarak düzenlenen, teknik özelliği olan bir madde. Zaten teklifin bütünü 15’inci madde üzerinde şekillenmiş yani seçim ittifakı ve ona bağlı olarak teknik düzenlemeler yapılmış.

Ben, tutanaklara geçsin diye söz aldım aslında.

Tabii, madde teknik bir madde, onun üzerinden ziyade maddenin bağlı olduğu 15’inci madde ve diğer maddelerle birlikte bu düzenleme, Anayasa’ya ve demokratik hukuk düzenine aykırı olan, adil, şeffaf, temsiliyette adalet ilkelerine aykırı olan, haklın iradesinin tecellisini sekteye uğratan düzenleme. Yine, seçim güvenliğini yok eden bir düzenleme olduğunu ifade etmek istiyorum.

Yine, seçim sırasında, özellikle sandık hakimiyetini sağlayan, sandık güvenliğini sağlayacak sandık kurulu başkanlarının kamudan görevliler arasından seçilmesinin sandık üzerinde yürütmenin bir iradesinin, bir ipoteğinin oluşmasına neden olacağı da açık.

Bu hususların tutanağa geçmesi açısından söz aldım ama tabii konu farklı bir boyuta, özellikle aynı apartmanda olan seçmenlerin farklı sandıklarda oy kullanması ve sandıkların birleştirilmesi üzerine gerçekleşince bu hususta da birkaç şey söylemek isterim.

Doğrusu, teorik olarak sizlerin ifade ettiği tarzda gizli oy ilkesinin daha güvenceye, sağlama alınması açısından evet, doğru. Bir şekilde sadece sizin -tınak içinde söylediğim- özellikle doğu ve güneydoğuda -kasıt hep o, düzenleme de bu mantık üzerinden inşa edilmiş- “Baskı altında, iradeyi sakatlayan oylar kullanılıyor.” mantığı için bir boyutu. Doğruluk payı olan şeyler de vardır ama

tamamen algıya dayalı bir algılama, bir değerlendirme de söz konusu ama madalyonun bir diğer yüzü var. Bir de bizatihi iktidarın, mevcut iktidarın halkın iradesini sakatlayan, onun iradesinin sandığa gerçek manasıyla yansımaları engelleyen devlet otoritesinin ya da en azından yürütmenin doğrudan otoritesini, gücünü kullanıp halkın iradesini sakatlayan bir durum da var.

Bakın, bunun somut örneğini vereyim, 4 Haziran 2017 tarihinde, hatta ondan önce 16 Nisan Referandumuna ilişkin kendi bölgemden örnek vereyim: Referanduma iki gün kala Iğdır'ın 17 köy muhtarı gözaltına alındı ve açık bir şekilde hem valilikte hem emniyette bu 17 muhtara açık bir şekilde, hiçbir gizlisi, saklısı da olmadan köylerinden referandumda “evet” çıkmaması hâlinde görevden azledilecekleri şeklinde bir tehdide maruz kaldılar ve yirmi dört saat gözaltında tutuldular. Bu 17 muhtardan 2'si tutuklandı ve iki gün sonra referandum oldu. Bu bahsettiğim 17 muhtarın köylerinden... Açıkça şu da söylendi, mesela muhtarlar şu cevabı verdi: “Köylü beni dinlemez, sözüm geçmez.” dediklerinde de “Senin şu kadar akraban, çevren var, en azından 50 akraban var veya -köyün büyüklüğüne göre- 100 seçmen akraban var, bunun altında oy çıkarsa azledeceğiz.” denildi ve hakikaten o köylerin tümünde o muhtarların bütün akraba çevreleri -ki bu çok aleni bir şey, çok gizli saklı bir şey de değil- salt muhtar görevden azledilmesin diye ya da tutuklanmasın diye “evet” oyu kullandılar ve bunu açıkça ifade ettiler.

Başka bir örnek daha vereyim: 4 Haziran 2007'de yine Iğdır'ın Karakoyunlu ilçesine bağlı 4 köy, toplam seçmeni yaklaşık 2 bin. Bu köylerin sandıkları merkezî bir köy olarak kabul edilen Taşburun köyüne taşındı ve seçmenin orada oy kullanması... Gerekçe tam da sizin izah ettiğiniz anlamda, güvenlik gerekçesi, aslında bir güvenlik sorunu yoktu o köylerde ama gerekçe bu. Bu gerekçeyle karar alındı, bu 4 köyün seçmeninin yani 2 bin seçmenin bir başka merkezî köyde, karakol olan bir köyde oy kullanması kararı alındı. Ne oldu biliyor musunuz Sayın Başkan? 2 bin seçmenden 700 seçmen sandığa geldi. Bir, ulaşma sorunu yani köyünden ilgili köye gidebilme sorunu, yaşlı dedesinden, ev hanımı, çocuğu var, vatandaşın hayvanı var, işi var, gücü var, kendi köyünde sandık olsa bir saatte oy kullanacak ama başka bir köye taşınma sandık bütün bir gününü alıyor, salt bu nedenlerle 2 bin seçmenin ancak 700'ü sandığa yansıdı. Bu 700 seçmenden de 300 seçmen AKP İl Başkanının köyünün seçmeniydi yani AKP İl Başkanı kendi köylülerini bir şekilde minibüslerle, şununla, bununla taşıdı ve o köyün tüm oyları da tabii ki yerel seçimde AK PARTİ'ye çıktı.

Şunu anlatmak istiyorum: Neticede, palyatif anlamda bir çözüm gibi gözüküyor ama realitede böyle değildir. Yürütmenin veya iktidarın her zaman iktidar gücünü kullanma şeyi vardır.

Başka bir noktaya daha değineyim: Bakın, belki büyük metropollerde, büyükşehirlerde, ne kadar etkili, söylediğimiz anlamda oylar kontrol edilmeyebiliyor, doğru. Ama özellikle Doğu ve Güneydoğu'da, özellikle de ilçelerde, küçük illerde falan, İŞKUR üzerinden işe alınmış her bir işçi, taşeron olarak çalışan bir işçi bile, önceden AK PARTİ ilk başkanları tarafından çağırılıyor “Siz köyünüzde şu kadar çalışsınız, X köyünden 10 çalışsınız. Sizin köyünüzde baraj kurulur, AK PARTİ'ye şu kadar oy çıkmazsa yarın kendinizi kapının dışında bilin.” deniliyor. Muhtarlar çağırılıyor, yerel mülki amirler tarafından tehdit ediliyor. Bunu şunun için somut olarak örnek verdim: Sizin söylediğiniz anlamda, seçmenin farklı sandıklara dağıtılması anlamında evet güvence. Doğru, herkes kendisini rahat hissedecek ve aynı şekilde devletin ve siyasal iktidarın baskısını da hissetmeyecek.

BAŞKAN – Hissetmeyecek.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (Iğdır) – Tamam, buraya kadar tamam. Peki, bunun bir de riskli bir tarafı var. Az önce konuşmacı arkadaşlardan biri de ifade etti, eskiden sandık listesi asıldığında sandık listesindeki ortalama 300 seçmenin hemen hemen büyük çoğunluğu birbirini tanıyor ve kendi sandığında sahte oy kullanılıp kullanılmayacağını, sahte seçmen olup olmayacağını kontrol edebiliyordu.

Dolayısıyla eğer örneğin ölmüş ama seçmen gibi gözüken biri varsa, hatta askı dönemlerinde bile, birbirini uyarıyor, bir otokontrol sağlanıyor seçmen açısından. Yüksek Seçim Kurulu ilçe seçim kurulları bazında söylemiyorum, onların hukuki denetimi ayrı bir şey. Seçmenin bizatihi kendi denetimidir bu: “Evet, benim köyümde ya da benim sandığımda böyle bir durum var ya da yok.” Tanıyor çünkü. Bu düzenlemeyle siz öyle bir şey getireceksiniz ki listeler var ama Ali, Ayşe, Fatma, Mehmet kimdir, gerçek seçmen midir, mükerrer midir, sahte seçmen midir, bunun otokontrolünü kim sağlayacak? Şeyin dışında söylüyorum. Buradan hareketle iktidarların -şu andaki iktidarı kastetmiyorum çünkü düzenleme geleceğe ilişkin- iktidar gücünü, bürokrasi gücünü, hatta seçim kurulları üzerinde yaratacağı gücü ve bu eksenle doğabilecek mükerrer, sahte vesaire oyların kontrolünü kim sağlayacak? Oysa seçimin temel mantalitesi, mantığı, belli bir iradenin, erk, güç, egemen iradenin isteği doğrultusunda bir seçim değil. Adil, meşru olan seçim, bizatihi sivil olan, toplumun, seçmenin ta kendisinin denetimidir. İşte siz bu kontrolle -tırnak içinde söylüyorum- kaş yapalım derken bir de göz çıkarıyorsunuz. Bu anlamda da oldukça yanlış bir düzenlemedir. Bakın, tekrar söylüyorum: Bölgenin bir milletvekili olarak, evet, emin olun, sizden çok ben istiyorum. Siz her ne kadar özellikle bir algı üzerinden bize terör örgütü baskı yapıyor, bilmem ne hikâyesi diyorsanız, aynı şeyin tersini de ben söylüyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Ben de diyorum ki: Aksine, iktidar bu anlamda halkın tercihini ipotek altına alıyor, tehdit ediyor iş tehdidiyle, hizmet tehdidiyle. Vali çağırıyor “Muhtar, senin köyünden eğer iktidar partisine şu kadar oy çıkmazsa köyüne hizmet gelmeyecek...” En basit örnek. Taşeron işçinin, kadrolu memurun, kadrolu öğretmenin, kadrolu sağlık memurunun babasını çağırıyor “Senin oğlun İstanbul’da falanca yerde sağlık memurudur.”

DİDEM ENGİN (İstanbul) – Fotoğrafla ispat isteniyor, göndermesi isteniyor.

KEMALETTİN YILMAZTEKİN (Şanlıurfa) – Onu PKK istiyor.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Şimdi, bu anlamda elbette bir güvence ama sakatlıklarını da izah ettim. Bu anlamda bunların göz önüne alınmasını ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Adıyaman.

Yalnız, bu seçmenlerin kontrolü meselesini izah ettim zannediyorum. Önce seçmen listesi askıya çıkıyor. Burada gerek haneler gerekse binada oturanlar, komşular falan hepsi belli bir sıra dâhilinde yazılıyorlar, kapı numaralarına göre yazılıyorlar. Dolayısıyla ilk kontrol burada yapılıyor, seçmen güncellemede.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Olmuyor Başkanım. Bakın, sandık listelerinden önce asılan listeler...

BAŞKAN – Sandık atanmadan önce diyorum ben.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Tamam, atanmadan önceki listeler zaten karma listelerdir yani bir köyün, bir mahallenin... Orada takip edebildiğin kadar ancak kendi aileni takip edebiliyorsun yazılmış mı yazılmamış mı.

BAŞKAN – Hayır, hayır, karma değil. Arkadaşlar burada, soralım. Karma değil, aynı binada daire daire yazıyor yani siz bir hanesiniz, yazıyor onu mesela, sonra yandaki daire, sonra yandaki daire...

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Anladım Başkanım ama sandık listeleri asıldığı zaman içine ne eklemeye yapılıyor, ne çıkarılıyor onu bilemiyorsun, artık kontrol edilmiyor. Kayıtlı olmak noktasında haklısınız.

BAŞKAN – Arkadaşlar, bir soralım, ilk çıkan bu seçmen listesi karma mıdır? Buyurun.

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER – Sayın Başkanım, muhtarlık bölgesi askı listeleri seçim takviminin başlangıcında Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünce adres kayıt sistemi esas alınarak oluşturuluyor ve askıya çıkılıyor. Çıkan listeler siyasi partilere, seçime katılan tüm siyasi partilere elektronik ortamda veriliyor başlangıçta. Aynı zamanda muhtarlıklarda da soyadı sıralı veya dediğiniz gibi binadaki daire numarasına göre askıya çıkarılıyor. Daha sonra, askı süresi bittikten sonra askı süresi içerisinde oluşan değişiklikler, eklenen ve çıkanlar aynen bu şekilde yine elektronik ortamda seçime katılan siyasi partilere “askı süresi içerisinde değişiklikleri” diye tekrar veriliyor. Siyasi partilere bu değişikliklere itiraz etmeleri için seçim takviminde iki günlük süre veriliyor. Bu süre sonunda seçmen kütükleri kesinleşiyor. Kesinleşen yani eklenen ve çıkanlar işlendikten sonra oluşan kesin seçmen listeleri yine siyasi partilere elektronik ortamda veriliyor ve ondan sonra seçmenlerin hangi sandıkta oy kullanacağını belirleme aşamasına geçiliyor. Buna da biz “sandık seçmen listesi” diyoruz yani sandık kurulunun önünde seçmene imza attırılan liste. İşte 5’inci maddedeki değişiklik, sandık seçmen listesindeki düzenlemeyle ilgili bir değişiklik. Bu da yine siyasi partilere hem kâğıt ortamında hem elektronik ortamda seçim takvimi içerisinde veriliyor Başkanım.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ben bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Sayın Müdürüm, hoş geldiniz, teşekkür ediyorum.

Burada şunu merak ediyorum: Şu andaki bizim seçmen sistemimiz hâlâ MERNİS tabanlı değil mi yani özünde?

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER –Adres kayıt sistemine dayalı olarak oluşturuyoruz.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ama MERNİS tabanlı. Yani nüfus sistemindekilerin muhtarlıklar bazında MERNİS’e kayıtlı olmasıyla ilgili yani kişisel, muhtara bildirimle sağladığımız kayıt veya nüfus müdürlüklerine şimdi alındı, istersek nüfus müdürlüklerine de kayıt olabiliyoruz, doğru mu?

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER –Şöyle bir düzeltme yapayım: Biz Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü olarak seçim takviminin başlangıcında adres kayıt sistemiyle tamamen bağlantımızı koparıyoruz. O ana kadar bütün adres değişiklikleri, kimlik bilgisi üzerindeki değişiklikler -soyadı tahsisi veya ölüm gibi- günlük olarak veri tabanımıza işleniyor. Fakat seçim takvimi başlangıcında artık biz MERNİS’le bağlantıyı kesiyoruz.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Tamam, şimdi oldu.

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER –Ondan sonra, askıya çıkan listelerde seçmenler kendilerini kontrol ediyorlar, adres değişiklikleri varsa yine nüfusa gidiyorlar, yine nüfus müdürlükleri aracılığıyla adres değişikliklerini işliyorlar fakat onun seçmen kütüğüne eklenip eklenmeyeceğine ilçe seçim kurulu karar veriyor.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Bravo, doğru.

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER –Yani evrakın bir örneğini ilçe seçim kuruluna teslim ediyor. Artık o andan itibaren yetki tamamen seçim kurullarında. Seçim kurulu gelen adres değişikliklerinin hangilerinin işleneceğine, hangilerinin işlenmeyeceğine orada karar veriyor, karar altına alıyor ve biz nüfusta işlenip adresi güncellenen kayıtlardan ilçe seçim kurulunca onay verilenleri alıp seçmen kütüklerine ekliyoruz. Eklediklerimizi de biraz önce söylediğim gibi siyasi partilere veriyoruz.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Zaten bütün bu cümleler arasında tek cümle önemliydi: “Seçim takvimi başladığında biz bağlantımızı koparıyoruz.” Yani artık yeni kayıt, ek kayıt, sahtekârlık falan... Şimdi, ben sahtekârlık yapacaksam ve organize bir şey yapacaksam demek ki ben seçim takvimi başlamadan önce bunu organize etmeliyim. İşte benim orada 2’nci teknik sorum da şu: Sizin Seçmen Kütüğü olarak MERNİS’le ve Nüfus Müdürlüğüyle bu anlamda doğrudan bağınız yok. Biz biliyoruz ki MERNİS’te bir dolu ölümler yaşayan görünüyor. En azından, ben kendim... Şu son moda oldu, giriliyor, neydi?

BAŞKAN – Soy ağacını diyorsunuz.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Meraktan baktım, benim mesela bir iki dedem yaşıyor, hatta dedemin adı Ahmet, ninemin adı Emin. Böyle o kadar çok yanlışlık var ki hani hem yaşıyorlar hem erkek erkeğe evlenmiş görünüyorlar falan, karmakarışık işler.

BAŞKAN – Peki, emekli maaşı ödeniyor mu onlara?

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Hayır, yaşamıyorlar ki ama öyle görünüyorlar.

Şimdi, burada art niyet ya da değil...

BAŞKAN – Hayır, yani sistem dediğiniz gibi çalışsa, SGK de oraya bağlı, emekli maaşı vermesi lazım.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Şimdi, ben bunu suistimal etmek istiyorsam yani organize olmak istiyorsam aslında sistemdeki bu açığı yani canlı görünenleri... Çünkü MERNİS’te görme şansı var. Ben şunu da gördüm: Çok ilginçtir, bu 15 Temmuzdan önce ben Bursa’da 70 milyon Türk’ün T.C. kimlik numarası, adresi, telefonu bilgisinin satıldığını ve...

BAŞKAN – O konuya hiç girmeyin. Onun nereden sızdığını biliyoruz, onunla ilgili savcılık soruşturması... Ve bunlar kayda geçsin istemiyorum, bir siyasi partimizden -biz değiliz, onu belirtiyim-sızdı o, ben size söyleyeyim.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ben FETÖ’den diye düşünmüştüm.

Ha, neyse yani demek ki bilgilere ulaşılabilir, güvenli değil yani bu anlamda, bilişim anlamında, “hacker”lar var. Orada işte teknik soru şu: Bunu engellemek için Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğünün bir sigorta sistemi var mı? Bu kısmı önemli. Ve bunlar ne zaman düzeltilecek bu arada gelmişken o da?

BAŞKAN – Ayhan Bey, buyurun.

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER – Şimdi, seçmen kütükleri üzerinde siyasi partilerin hem elektronik ortamda hem de fiziksel ortamda ilçe bazında ve genel kütüklerin tamamı üzerinde tam anlamıyla bir kontrol imkânları var. Şöyle ki: Biz sadece seçim takviminde değil, seçim takviminden önce de yurt içi ve yurt dışı seçmen kütüklerini siyasi partilere 298 sayılı Kanun’un 47’nci maddesi kapsamında elektronik ortamda veriyoruz. Siyasi partiler aldıkları kütükleri her aşamada yıllar itibarıyla birbirleriyle karşılaştırıp burada ölü seçmen var mı veya -Suriyeli diye basında da bazen gündeme geliyor- Suriyeli seçmen var mı, tüm bunları kontrol etme imkânlarına sahip. İşte, yaşlı seçmen var mı, ölüp de işlenmeyen var mı, hepsini kontrol edebiliyorlar. Ayrıca, biz Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü olarak seçmen kütükleri üzerinde bütün bir yıl içerisinde sürekli

kontroller yapıyoruz. Kontrollerimizi şöyle özetleyebilirim: Kişinin 5 tane kimlik bilgisi veya 7 kimlik bilgisi veya 9 kimlik bilgisi esas alınarak karşılaştırmalar yapılıyor, seçmen kütükleri üzerinde aylar itibarıyla eklenen, güncellenen veri istatistikleri çıkarılıyor ve anormal bir durumla karşılaştığımızda da bunlar hemen Nüfus ve Vatandaşlık İşleriyle paylaşarak gerekli açıklamalar veya gerekli kontroller sağlanıyor. Şöyle örnek vereyim: Bizim bu kontroller sırasında 2013 yılında tespit ettiğimiz benzer kayıtlar vardı yani birbiriyle benzer, anne adı, baba adı -biraz önce söylediğim gibi- kriterler bazında. Tüm bunları tespit ettik. Bu yaklaşık 560 civarında bir kayıttı.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Dublikasyon, koca Türkiye’de...

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER – Hayır, dublikasyon değil; bakın, benzer kayıtlar. Bir kere, mükerrer kayıt, dublike kayıt kesinlikle seçmen kütüklerinde mümkün değil. Aynı T.C.’den bahsediyoruz, aynı kişilerden bahsediyoruz ama T.C.’si farklı...

BAŞKAN – Doğum farklı ama diğer bilgiler aynı.

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER – Evet, diğer bilgiler farklı. Biz bunların bile sürekli kontrollerini yaparak, mükerrerse, eğer aynı kişiye iki ayrı T.C. verildiyse kapatıralım diyorum. Bütün bunlarla ilgili çalışmalar yapılıyor ve -bu toplantıya gelmeden bir hafta önce yine tekrar- en son raporu söyleyeyim: Toplam, bu şekilde, birbirine benzer 34 tane kaydımız var seçmen kütüğünde.

Yine, yaş itibarıyla da kontroller yapıyoruz. Yani Sayın Vekilimiz Pekşen bir konu ifade etmişti, güvenlik gerekçesiyle soy ağacından kontrol ettiği fakat ölү olduğu şeklinde, bunların seçmen kayıtlarının olduğunu, bu şekilde 2,5 milyon kayıt olduğunu. Biz mesela onları da kontrol ettirdik. Bu iki kayıt birbirinden tamamen farklı; bir tanesi ölüm nedeniyle kapatılmış, bir tanesi de açık gözükken ama seçmen kaydı olmayan bir kayıt. Yani tüm bunlar, dediğim gibi, bizim elimizde olduğu gibi bugünkü seçmen kütükleri bütün siyasi partilerin elinde mevcut. Yani bir sonrakiyle karşılaştırıp rahatlıkla kontrollerini yapma imkânları var. Şu ana kadar da verdiğimiz veriler kontrol edilerek hiçbir siyasi partiden bize seçmen kütükleriyle ilgili olarak somut herhangi bir itiraz veya bu şekilde, bu yönde bir talep de olmamıştır; onu da özellikle belirtiyim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

YSK SEÇMEN KÜTÜĞÜ GENEL MÜDÜR VEKİLİ AYHAN OKURER – Teşekkür ederim Başkanım.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Gerçi konu kanunla ilgili ama teknik olarak çok tartışmalı bir konu var, bu yasada da yine aynı, değişmedi o. Aslında bu yasada en azından o düzeltililebilirdi. Mantıken bir okulda 100 çocuk sınava girecekse 110 tane soru kitapçığı basılır. Neden? 10 tane zayi olma veya...

BAŞKAN – Bunu konuştuk biz yalnız burada.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Ha, biliyorum da...

BAŞKAN – Burada konuştuk, tartıştık onu.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Teknik olarak o kadar çok sayıda basım... Ben duymadım, bilmiyorum.

BAŞKAN – Konuştuk onu biz.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Neymiş onun nedeni?

BAŞKAN – Sonra baş başa konuşalım, çıkarken anlatayım ben size.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – O zaman, ben tutanaktan okuyayım tamam, sizi yormayayım, haklısınız.

BAŞKAN – Sayın Parsak, buyurun.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Şimdi, tabii, bu son örnekte de görüldüğü gibi, daha önceden tartışılmış ve tüketilmiş pek çok konu var ama bunlar her gün yeniden geldiği için, ben de yeni bir polemik de olmasın hassasiyetiyle sadece Milliyetçi Hareket Partimize yönelik olarak söz konusu olmuş olan beyanları kabul etmediğimizi ifade etmekle, bunu kayda geçirmekle o fasılda yetineceğim.

İkinci olarak, Sayın Bayraktutan'ın alt komisyonumuza yönelik bir eleştirisi vardı, onu gene bir cümleyle sadece kayda geçireceğim. Şimdi, biz alt komisyonda da görev yapan milletvekilleri olarak, tüm alt komisyon üyeleri dilediğince, sınırsız konuştu ve biz orada çok faydalı, verimli tartışmalar da yürüttük ve çalışmalarımız hiçbir sekteye uğramadan, hiçbir kesintiye uğramadan yürütüldü. Ama tıpkı burada olduğu gibi, alt komisyon çalışmalarında da sadece ve sadece, “çıkarma önergeleri” dediğimiz yani yapıcı, etkili, sonuç alan, “Şu maddenin şurası şöyle olabilir mi?” mahiyetinde değil de doğrudan doğruya kanun teklifinden çıkarılması yönünde önergeler verilmişti. “Orada dikkate alınmadı.” dediği için bunu kayda geçirmek zorundayım.

Bir de gene bugün de devam ettiği için bir istatistiki veri daha paylaşmak istiyorum. Şimdi, “Neden aynı zarfa konuluyor Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile milletvekilliği seçimlerine yönelik oy pusulaları? Seçmenin iradesini etkilemiş olmuyor mu böyle?” vesair gibi bir değerlendirme yapıldı. Bakın, bir istatistiki veri paylaşacağım sizinle. Bu 16 Nisan 2017 halk oylamasında geçersiz oy sayısı 845.627; 1 Kasım 2015 milletvekilliği seçiminde de geçersiz oy sayısı 697.464 ama 2014 mahallî idareler genel seçiminde 1 milyon 840 bin 140. Yani hem halk oylamasında hem milletvekilliği seçiminde ortalama 700 bin gibi bir geçersiz oyumuz varken bizim, bu, mahallî idareler seçiminde 1 milyon 840 bine çıkmış. Neden? Çünkü orada muhtarlık seçimleri de var ve seçmen eğer bilmiyorsa -ki böyle epeyce bir seçmenimiz var- farklı oy pusulalarını böylelikle aynı zarflara koymak suretiyle...

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Sayın Parsak... Sayın Parsak...

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Çok özür dilerim.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Pardon.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Farklı oy pusulalarını aynı zarfa koymak suretiyle, kanunda da söz konusu oyların geçersiz olduğu açıkça düzenlendiği için ortalama bir hespla 1 milyon 200 bine yakın seçmenin iradesi belli olmamış ve sandığa yansımamış. Bilmiyoruz buradan hangi parti kârlı çıkıyordu, kimin hakkı yendi, hangi belediye başkanı yerine kim kazandı; bunları bilmiyoruz, bilebilmemiz de mümkün değil zaten. Ama şimdi getirdiğimiz yöntemle böylesi geçersiz oyları da engelleyecek mahiyette bir yaklaşım ortaya koyduğumuzu düşünüyoruz yani bu, seçim güvenliğini engelleyen veya seçmenin iradesini sakatlayan değil, bilakis seçmenin iradesinin daha net bir şekilde ortaya çıkmasını temin edebilecek mahiyette, geçersiz oyları azaltacak ve millî iradenin sandığa daha fazla yansımısını sağlayacak bir düzenlemedir.

Kayıtlara geçirmek bakımından ifade ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Parsak.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Sayın Parsak, o zaman yerel seçimle alakalı yapalım. Siz o konuda samimiyseniz, sadece yerel seçimle alakalı yapalım.

MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Önerge verin, değerlendiririz, ilgili madde geçti yani yerel seçimlere yönelik olarak verin bir önerge, daha Genel Kurula var.

BAŞKAN – Sayın Akbaşıoğlu, buyurun.

MUHAMMET EMİN AKBAŞOĞLU (Çankırı) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli arkadaşlar, ben de konuşmalardan hareketle bir iki hususu tutanağa geçirmek üzere söz almıştım. Gerçi Sayın Parsak bir tanesini ifade etmiş oldu, aynı şeyleri düşünmüşüz. Şimdi, öncelikli olarak, Yüksek Seçim Kurulu temsilcimizin açıklamalarından hareketle, bir kere Türkiye Cumhuriyeti devleti kurumlarına, kurumlara güvenelim. İkinci olarak, bütün kamu görevlilerimize de güvenelim. Bütün kamu görevlileri AK PARTİ'nin gönüllü üyeleriymiş ve temsilcileriymiş gibi bir yaklaşımdan hareketle yorum yapmamız onlara haksızlık olur dolayısıyla bu çerçevede hakikaten öncelikli olarak bir kere nötr olarak yaklaşabilelim. Mevcut teknik düzenlemeler var sonuçta, teknik. Yaşanılan tecrübelerden hareketle ihtiyaç odaklı, her bir seçmenin iradesini sandığa ve sonuca yönleltmeye, demokratik katılımı ve etkileyciliği doğru, isabetli bir şekilde ortaya koymaya yönelik, iyi niyetle yapılmış bir düzenleme arkadaşlar. Sonuç itibarıyla “Her bir düzenlemenin arkasında, teknik düzenlemelerin arkasında ideolojik saiklerle art niyetli, kötü niyetli olarak buna yaklaşılmıştır.” temel mantığından, felsefesinden uzaklaşmamız gerekiyor hakikaten. Bu manada birbirimize daha fazla destek olarak, birbirimizi daha fazla açılımlayarak daha güzel düzenlemelere de hazır olabiliriz. İlk önce fikren, zihnen böyle bir yaklaşıma ihtiyaç olduğunu da vurgulamak istiyorum.

İkinci olarak, hem milletvekilliği hem Cumhurbaşkanlığı oylarının aynı zarfa konması meselesine gelince... Ondan bir önce şunu söylemek istiyorum: Biliyorsunuz, bir Anayasa değişikliği yaptık. Bu Anayasa değişikliğinde milletvekilliği ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birlikte yapılmasını Anayasa değişikliğine dercettik. Bunun tabii neticesi olarak bir kere aynı gün yapılıyor. Milletvekilliği seçimleri ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri anayasal emredici bir hüküm olması münasebetiyle yapılıyor ve beş yılda bir yapılacak kendi dengesi içerisinde. Aynı zarfa oy pusulalarının, iki farklı oy pusulasının konulması da konuşmalar çerçevesinde zaten zikredildi, ne kadar geçersiz oyların ortaya konduğu ve dolayısıyla bunu minimize etmeye yönelik bir yaklaşım olduğu ifade edildi. Bundan dolayı bir yönlendirme söz konusuysa eğer yasama ve yürütme erklerinin belirlenmesinde, bu bütün siyasi partiler için geçerlidir; bu sadece AK PARTİ, CHP veya HDP, İyi Parti için düşünülemez herhâlde, bütün partiler için geçerlidir. Doğru değil mi?

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Doğru ama...

MUHAMMET EMİN AKBAŞOĞLU (Çankırı) – Şöyle: Milletimiz hakikaten temyiz kabiliyetini haizdir ve iradesini kimse ipotek altına alamaz. Bunun en güzel örneklerinden bir tanesi, 28 Şubat uluslararası darbesinin hemen akabinde gerçekleşen 1999 seçimlerinde Fazilet Partisi yerel yönetimlerde yüzde 21 oy, merkezî yönetimde, milletvekilliği seçimlerinde yüzde 17 oy almıştır. Bakınız, aynı gün yapılan genel seçimlerde milletimiz Fazilet Partisine -aynı partiye yüzde 16,99'du zannediyorum- yaklaşık yüzde 17 bir oy vermiş, aynı gün yine aynı parti yüzde 21 oranında yerel yönetimlerde oy almıştır. Dolayısıyla bu millet temyiz kabiliyetini haizdir, kimsenin yönlendirmesine de iradesine ipotek konulmasına da müsaade etmemiştir, etmeyecektir. 15 Temmuz da sonuç itibarıyla bu tür siyasi halka geçirmelere ilişkin de siyasi emperyalist ve siyonistlerin her türlü atraksiyonlarına karşı da millet, istiklali tamme konusunda birinci istiklal mücadelesindeki o iradesini her alanda gösterme yeterliliğini, iradesini, gücünü, kuvvetini, şecaatini, cesaretini ortaya koymuştur. Ben bu vesileyle tekrar aziz milletimizi tebrik ediyorum, onun bir ferdi olmaktan dolayı da memnuniyetimi ifade ediyorum.

İkinci olarak şu hususu hakikaten ifade etmek istiyorum: Üç gündür çalışıyoruz, üç gündür hemen hemen aynı şeyler tekrarlanıyor. Bu konuda bir torba kanun mantığı çerçevesinde torba konuşma niteliğini haiz, genelgeçer düzenlemeden kopuk, kendi hayal dünyamızda ihtimaller dairesinde kurguladığımız hususlar üzerine ihtimal hesapları, varsayımlar üzerine bir yaklaşım sergilememek

bizim hepimize daha zaman kazandırıcı bir imkân tanır. Dolayısıyla burada gelin hep beraber birbirimizi açılımlayacak, birbirimizin fikirlerinin üzerine fikir koyarak üst üste daha iyi, daha güzel, daha doğru bir düzenlemeye katkı sunacak bir mantalite içerisinde hareket etmeye davet ediyorum. Bunun sadece zabıtlara geçmesi hususunda söz aldım.

Teşekkür ediyorum.

(Oturum Başkanlığına Başkan Vekili Abdurrahman Öz geçti)

BAŞKAN – Sayın Akbaşoğlu, ben de teşekkür ediyorum.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Sayın Başkan, sonra cevap vereceğim, şimdi değil.

BAŞKAN – Madde üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Madde üzerinde bir adet önerge vardır, önergeyi okutuyorum.

Anayasa Komisyonu Başkanlığına

(2/2137) esas numaralı 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Daire Kanun Teklifi'nin 19'uncu maddesi teklif metninden çıkarılmış ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Fatma Kaplan Hürriyet

Tufan Köse

Muharrem Erkek

Kocaeli

Çorum

Çanakkale

Akın Üstündağ

Uğur Bayraktutan

Muğla

Artvin

Gereke:

Seçim öncesi ittifak ismiyle ortaya atılan, Anayasa'ya aykırı, siyasi şantajlar içeren, seçim güvenliğini zedeleyen, oy hırsızlığının önünü açan, kişiye özel ve günü kurtarmaya yönelik böylesine kirlili bir ittifaka karşı olduğumuzdan maddenin teklif metninden çıkartılması gereklidir.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, okuttuğum önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

19'uncu maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 19'uncu madde kabul edilmiştir.

20'nci maddeye geçiyoruz.

20'nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 20- 2839 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasına ilk cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “her siyasi partinin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakın” ibaresi, “bölerek, siyasi partilerin” ibaresi ile “aşan siyasi partilerin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların” ibareleri eklenmiştir.

“Seçim ittifakı yapılması halinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı dikkate alınır ve bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.”

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, okutmuş olduğum bu maddede teknik bir düzeltme yapılması gerekiyor. Onu ben okuyayım, müzakere ederken o maddeyle birlikte, benim okuduğum maddeyi esas alarak müzakereyi yapmış olalım.

Teklifteki “Seçim ittifakı yapılması halinde, yüzde onluk barajın hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamı dikkate alınır.” cümlesindeki “dikkate alınır” ibaresi çıkarılarak “esas alınır” ibaresinin eklenmesinin, hukuk tekniği yönünden daha uygun olduğu şeklinde teknik bir düzeltme talebi de var. Maddeyi “...oyların toplamı esas alınır. Bu siyasi partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz.” şeklinde müzakereye açıyorum.

Söz talep eden?

Sayın Bayraktutan, buyurun.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

20’nci maddede sizin de belirttiğiniz üzere, getirilen düzenlemeyle alakalı olarak ittifak yapan siyasi partilerin aldıkları geçerli oyların toplamının yüzde 10’u geçmesi hâlinde bu siyasi partilerin her birinin barajı geçeceği hükme bağlanmaktadır, öyle bir hüküm getiriliyor. Aslında, bize göre bu yasayla alakalı, getirilen en temel kırılma noktalarından biri de bu 20’nci madde.

Şimdi, burada, birkaç pratik örnek vermek istiyorum. Daha önce de bunu birçok kere ifade ettik, seçim kanunlarında yüzde 10’luk baraj uygulaması 12 Eylül 1980’den kalan darbe yasalarından biri. Bunu, en baştan beri biz, Cumhuriyet Halk Partisi Halk Partisi olarak hem programımızda hem vaatlerimizde, demokrasi paketlerinde bu yüzde 10’luk barajın kaldırılmasıyla alakalı taleplerimizi iletiyoruz ve bunun çok partili siyasal yaşam önündeki en büyük engellerden biri olduğunu öngörüyoruz.

Şimdi, burada yapılan düzenlemeyle şöyle bir talep ortaya konuluyor: Yüzde 10’la alakalı bu baraj düzenlemesi, gördüğümüz kadarıyla iktidar partisinin bir anlamda lehine uygulama olduğu için “Bunu biz yapmadık, bunu Kenan Evren yaptı” diyorlar ve Kenan Evren’e atıyorlar topu. Şimdi, 2002 seçimlerinde bu baraj uygulamasından dolayı biliyorsunuz iki partili bir Meclis yapısı oluştu ve Parlamentoda yüzde 45’le alakalı bir oyun -yani temsilde adalet diyoruz ya, bu temsilde adalet gerçekleşmedi- Parlamentoda temsili sağlanmadı, yüzde 45 boş. Şimdi, bunda şöyle yapılıyor: Israrla belirttiğimiz “Yüzde 10 barajını aşağı çekelim, ya sıfırlayalım ya makul bir düzeye, çok düşük bir seviyeye çekelim.” ama bu kabul görmüyor ve bu kanuna –bu kelime ağır olmasın- karşı hile yöntemiyle yani arkadan dolanılarak kanun aşılmaya çalışılıyor. Neden? Bakın, şöyle pratik bir örneği var, birkaç pratik örnek vereceğim: Şimdi, burada, hep ısrarla söylüyoruz, yüzde 10. Örneğin, 53 milyon seçmen var, 50 milyonu geçerli olsa, 5 milyonla yüzde 10 barajını geçen bir parti 4 milyon 950 bin oy alsa barajı geçemiyor bu düzenlemeye göre, eğer tek başına seçime girerse. Burada -ittifak yapan partilerden, şu anda ittifakla ortaya çıkan, düşük, az oy alan bir partinin, 2015 milletvekiliği genel seçimlerinde yüzde 0,54 oy almış- şimdi, aynı seçimlerde yüzde 10’un altında, kıl payı, örneğin 4 milyon 950 bin oy alan bir parti bu düzenlemeye göre barajı geçemiyor tek başına girdiği için, “Niye ittifak yapmadın?” diye cezalandırılıyor ama yüzde 0,54 –partinin adını vermek istemiyorum, siz anlıyorsunuz- oy alan partinin bu düzenlemeye göre -bu siyasi partilerin her birinin- barajı geçeceği öngörülüyor, oylar havuza gidiyor ve bu şekilde öngörülüyor.

Bakın, 1999 seçimleri... 1999 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi yüzde 8 oy aldı, aldığı oy da 2 milyon 716 bin 96; barajı geçemedi, baraj altında kaldı. 2002 milletvekili seçimlerinde Doğru Yol Partisi 3 milyon 4 bin 949 oy alıyor, yüzde 9 oy alıyor Doğru Yol Partisi. Milliyetçi Hareket Partisi 2 milyon 629 bin 868 oy alıyor, yüzde 8 oy alıyor; bu da barajı geçemiyor. Bir de tabii, o tarihte, bugün siyasal hayatta olmayan Genç Parti 2 milyon 284 bin 644 oy alıyor, yüzde 7. Yüzde 9, yüzde 8, yüzde 7 yani toplam yüzde 24 –başkalarının şey yapmıyorum- oy alan bu partiler yüzde 10’un altında kaldıkları için, ittifak yasası da o tarihte olmadığı için Parlamento aritmetiğinin dışında kalıyorlar. Daha ilginç bir örnek vereyim: O tarihte, 2002’de Cumhuriyet Halk Partisi 6 milyon 114 bin 883 oy alıyor, yüzde 19’la, yanılmıyorsam Parlamentoda 178 milletvekili çıkarıyor ama aynı oya yakın yani

6 milyon 114 bin 883 oya yakın, neredeyse 5 milyon 800 bin eden Doğru Yol ile MHP'nin oyları, 5 milyon 800 bine yakın oy bir anlamda çöpe gidiyor. Şimdi, biz bu düzenlemeyle... Çarpıcı örnekler olması açısından rakamları tek tek çıkardım, "Hangi tarihte ne oy almışlar?" diye şeyden girdim. Şimdi, biz öyle bir düzenleme yapıyoruz ki, diyorsunuz ki: "Barajla alakalı düzenleme sadece bize yarasın. Öyle bir düzenleme yapalım ki sadece bize yarasın, onun dışındakilere yaramasın çünkü eğer yüzde 10'u kaldırırsak başka partilere yarayabilir." Bundan bir kaygı duyarak ne yazık ki bununla alakalı bir düzenlemeden yararlanmıyoruz ve gidiyoruz, daha farklı bir iş yaparak 20'nci maddede bütün oyları bir çuvala dolduruyoruz ve mevcut partiye yazıyoruz. Bu, her şeyden önce Anayasa'nın 67'nci maddesinde belirtilen seçimde adaletle ilgili genel ilkelere, temel ilkelere açık aykırılık teşkil etmektedir; bunu özellikle vurgulamak istiyorum.

Bir de yine –biraz önce söz istemedim- tutanağa geçmesi açısından, Sayın Parsak –burada değil herhâlde- konuşmasında özellikle oy iptallerine yönelik olarak yerel seçimlerdeki sayı fazlalığını gösterdi; doğru olabilir, ona bir itirazımız yok ama buradaki problem, buradaki soru işareti yerel seçimlerde belediye meclisi, muhtarlıklar, belediye başkanlıklarında kullanılan oylarla alakalı problem değil; buradaki kanun koyucunun amacı başka, burada kanun koyucunun amacı milletvekili seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimine yönelik olarak arka bir plan, başka bir düşünce. Sayın Akbaşıoğlu –o da ayrıldılar- biraz önce sözlerinde "Biz milletimizin temyiz kabiliyetine güveniyoruz, temyiz kabiliyetini haizdir." anlamında sözler söyledi; şüphesiz, biz de farklı düşünmüyoruz, o konuda farklı herhangi bir düşüncemiz söz konusu olamaz ama burada, bu şekilde bir yönlendirmeye de gerek yoktur. Neden gerek yoktur? Çünkü böyle bir yönlendirme, bir anlamda, aynı sandığın içerisinde oy kullanıldığı anda bir yönlendirme oluyor. Bizim en baştan beri ısrarla söylediğimiz şeydi: Yasama organı ile yürütme organının seçimini aynı sandıkta, aynı zarfın içerisine atamazsınız. Burada teknik bir ayrılık var. Bu, demokrasiyle yönetilen başka hangi ülkede var? Buna ilişkin, buna bir örnek gösterin, bu konuda Hükümet sözcüleri bizi aydınlatınsınlar, şu ülke de bu şekilde oy kullanılıyor, Batı ülkesinde, bir Avrupa ülkesinde bu şekilde bir oylama var mı yok mu diye, bunu bilmek isteriz.

Sonuç olarak, sözlerimi fazla uzatmayayım. Burada özellikle yüzde 10'la alakalı düzenleme, Öncelikle, halk iradesinin Meclise yansımaları anlamında büyük bir eksiklik şu andaki mevcut sistem. Bu sistemle alakalı rahatsızlıkları bütün siyasi partilerin temsilcileri dile getirmelerine rağmen ne yazık ki herhangi bir adım atılmadığı gerçeğiyle karşı karşıyayız. O nedenle, bunun Avrupa'da ve dünyada örneği yok. İttifaka ilişkin düzenlemelerde görüldüğü kadarıyla, sizler tarafından verilen örneklerde de örneklerin bir tarafına bakılıyor ama yüzde 10 barajıyla alakalı Batı ülkelerinde böyle bir barajın olduğuna ilişkin herhangi bir somut gerçek de yok ama demokrasinin olmadığı, demokrasinin bir araç, sandığın bir araç olarak görüldüğü ülkelerle alakalı şeyi bu sözüme dâhil etmiyorum.

Burada sonuç olarak şunu söylüyorum: Yüzde 1 oy almış, yüzde yarım oy almış veya daha az almış bir parti ittifak yaptığı için barajı geçiyor, yüzde 9 oy almış bir parti ittifak yapmadığı için, yüzde 10 barajının altında kaldığı için barajı geçemiyor ve Parlamentonun dışında kalıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Yüzde 9 almış bir parti yüzde 10'luk barajı geçemediği için baraj altında kalıyor ve temsilde adalet sağlanmıyor. Dolayısıyla ittifakın tek başına barajı geçmeye yeterlilik sağlaması aslında antidemokratik yaklaşımın ta kendisidir. Meclisi yani yasamayı da yürütmenin emrine veren, yürütmenin istediği gibi şekillenmesine izin veren subjektif bir uygulamadır. O nedenle, gerek alt komisyonda gerek burada ileri sürmüş olduğumuz görüşler çerçevesinde bu hususun, itirazlarımızın göz önüne alınmasını talep

ediyoruz. Özellikle alt komisyonla alakalı, Sayın Parsak'ın söylemiş olduğu, sınırsız görüşmeler olduğu -biraz sonra Fatma Hanım herhâlde buna değinir, orada bir önergieyle alakalı yanlış bilgi verdiler- sınırsız görüşüldüğü, her türlü şeyin ayrıntılı tartışıldığı ama benim bildiğim, alt komisyon toplanmadan evvel de belli bir süresi var. "Komisyon toplanmadan, yarın saat bire kadar muhalefet şerhine vereceksiniz..." Bu, trenin acil yetişmesi lazım anlamında, alt komisyonun iradesini yansıtacak bir özgür ortam olmadığını da zapta geçmesi açısından ifade ediyorum.

Beni sabırla dinlediğiniz için bütün kurul üyelerine teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Bayraktutan, teşekkür ediyorum.

Söz talep eden Sayın Zeynel Emre.

Sayın Emre, buyurun.

ZEYNEL EMRE (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Söz konusu ittifak teklifinin belki de kamuoyu tarafından en çok dikkat çekilen maddelerinden biri de bu madde. Şüphesiz siyasi partiler seçimlere bireysel girebilecekleri gibi ittifaklar da yapabilirler, bunda hiç kimsenin ilkesel olarak itiraz edeceği bir nokta olmaz. Ancak bu ittifak yapılırken, esas itibarıyla, başka siyasi partilerin haklarının elinden alınması, aldıkları oyların, edindikleri milletvekilliklerinin gayriyasal yollarla elinden alınmasının da önüne geçilmesi lazım. Biz, tabii, 16 Nisan referandumunu yaşadık. Bizim o referanduma giderken Cumhuriyet Halk Partisi olarak, kurumsal olarak temel itirazlarımız oldu. Birincisi, OHAL şartlarında yapılacak bir referandum, meşruiyeti eksik olacaktır, tartışmalı olacaktır dedik. İkincisi, seçim günü uygulanan, oyunun kurallarının değiştiği YSK kararı, yine söz konusu referandumu meşruiyet açısından sakatlamıştır dedik ve milletin iradesinin tecelli ettiği yerin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, kendisinin verdiği bir kararın bir kurul tarafından görmezden gelindiğine ses çıkarması gerektiğini ifade etmiştik.

Tabii, biz bunları söyledik, bir değişikliğin meşruiyeti ayrıdır, yürürlükte olması ayrıdır. Şu anda tescil edilen hâliyle Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi denilen bir sistem yürürlükte. Bu sistemle 2019'da seçimlere gideceğiz. Şimdi, sisteme, 2019 Cumhurbaşkanlığı seçimine bu açıdan bakıldığında Anayasa'nın 67'nci maddesi -1995 yılında değiştirilen fıkrası uyarınca- der ki: "Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir." Şimdi, buradan, "yönetimde istikrar ve temsilde adalet"ten ne anlamamız lazım? "Yönetimde istikrar"dan kasıt yani yüzde 10 barajı konulmasındaki gaye şuydu: Türkiye Büyük Millet Meclisinde çok parçalı bir yapı olduğunda bir Hükümet kurma, koalisyon kurma imkânı oldukça güçleşir, dolayısıyla bir istikrarlı hükümet oluşmaz anlayışı vardı. Hâlbuki şimdi, yeni sisteme göre, Meclisten çıkacak bir hükümet söz konusu değil. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında şu çok açık: Artık seçim barajının konulmasının gerekçesi ortadan kalkmış durumdadır yani Türkiye'deki yüzde 10'luk seçim barajının konulma amacı ortadan kalkmıştır, gerekçesi artık yoktur. Şimdi bunu bir defa ortaya koyalım. İkincisi "temsilde adalet" Şimdi, bu açıdan bakıldığında da şöyle bir sakatlık var: Bizim yaptığımız çalışmalar, simülasyonlar gösteriyor ki, bu hâliyle ittifaka gidildiğinde yani şu mevcut oy oranlarını en son girdiğimiz genel seçime uyarladığımız vakit Cumhuriyet Halk Partisinin neredeyse 10'a yakın milletvekilliği elinden alınmış oluyor, çalınmış olacak neredeyse çünkü ortada dezavantajlı, adaletsiz bir durum söz konusu oluyor.

Şimdi, böyle kanunlarla aslında gerçeği örtemeyiz. Gerçek şu, gerçeği açıkça konuşmak lazım: Yarın seçim oluyor olsa yani en güncel -hangi siyasi partinin elinde varsa bilmiyorum- anketlerde dahi şu anda şunu gösterse, "Tayyip Erdoğan ilk turda yüzde 60-70'le Cumhurbaşkanı seçiliyor, Milliyetçi

Hareket Partisi yüzde 25-30'larla barajı geçiyor.” diye belki bir veri olsa böyle bir ittifak teklifi dahi söz konusu olmayacak. Demek ki bu, şahsa ve kişilere, partilere bağlı özel bir düzenleme, özel bir amacı var.

Şimdi, bakın, burada yapılacak düzenleme bu hâliyle, teklifte geldiği gibi geçerse ortada şöyle bir gerçeğe karşıya karşıya kalacağız: Biz, önümüzdeki seçim dönemine, hem seçimlerin güvenliği bakımından hem adalet açısından toplumun, vatandaşın artık sandığa inancının zayıfladığı bir döneme doğru gideceğiz çünkü burada, ne olursa olsun ne pahasına olursa olsun iktidarın iktidarda kalabilmesi açısından yapılan düzenlemeler var. Çoğunluk kullanılarak şahsa özgü, hukukun genel prensiplerine aykırı, adalete aykırı bir düzenleme olduğunu görüyoruz. Bu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesine bir kez daha darbe vuracaktır, bizim açımızdan böyledir. Dolayısıyla, biz bunu Anayasa değişikliği esnasında da gördük yani mukayeseli hukuka baktığımızda, dünyadaki farklı anayasalara baktığımızda ne 16 Nisan referandumundaki Anayasa değişikliğiyle ortaya çıkan bir yönetim şekli var ne de bugün burada görüşülen maddeler, düzenlemeler sonucunda ortaya çıkacak bir yapı var. Dolayısıyla sistemle bu denli oynanmasının büyük problem yaratacağını düşünüyoruz. Seçim kanunlarıyla, Anayasa maddeleriyle böylesine, sadece bireysel ihtiyaçlar doğrultusunda oynatılması bir devletin içtihatlarının hepten değiştirilmesidir, hukuk devleti ekseninden de hızla uzaklaşması sonucunu doğurur. Bunun, seçime ilişkin düzenlemelerinin, Anayasa'nın genel ilkelerine, eşitlik ilkesine, bütünüyle aykırı olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bu maddenin tekrar değerlendirilip değiştirilmesini talep ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Sayın Emre, teşekkür ediyorum.

Söz talep eden Sayın Erol Dora.

Sayın Dora, buyurun.

EROL DORA (Mardin) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Ben de öncelikle hepinizi saygıyla selamlayarak konuşmama başlamak istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu kanun teklifiyle seçim mevzuatımızın en can alıcı, belki de en kangrenleşmiş ve ülkemizde sağlıklı bir demokratik çoğulcu parlamenter temsiliyetin ortaya çıkmamasının en önemli sebeplerinin başında gelen yüzde 10'luk seçim barajının aynen korunuyor oluşu büyük bir kayıptır. Öncelikle, Türkiye’de uygulandığı şekliyle yüzde 10 seçim barajının herhangi bir Batı demokrasisinde eşi benzeri olmadığını söylemek gerekir. Bir Avrupa ülkesi olmayan Rusya Federasyonu’nda dahi baraj yüzde 7’ydi, yüzde 5’e indirilmiş bulunmaktadır. Batı’da barajsız sistemler olduğu gibi, seçim barajı konusundaki genel eğilimin yüzde 2 ile yüzde 5 arasında olduğu söylenebilir.

Değerli arkadaşlar, Türkiye’de neredeyse tüm iktidarlar 12 Eylülcülerin ülkemizin âdeta başına bela ettiği bu yüzde 10 seçim barajından iktidarlara lehine yararlanmışlardır, yararlanmaya devam etmektedirler. İşin vahim yanı, sürekli millî irade vurgusu yapan sağ iktidarların, millî iradenin Parlamente’ye tam anlamıyla yansımalarının önündeki en büyük engellerden olan bu son derece yüksek seçim barajına sahip çıkmalarıdır. Tabii, seçim barajını tartışabilmemiz için öncelikle gerçekten demokratik bir yönetim anlayışını ülkemizde egemen kılmak gerekiyor. Elbette ülke yönetimine katılmak çok katmanlı bir konudur. Yalnızca oy verilmesini yani amiyane deyişle sandığı anlatmaz. Yani, sandığa girebiliyor olmak, oy pusulasında logosu bulunan partilerden birisini tercih edebiliyor olmak demokratik bir yönetim anlayışının gelişmesi için yeterli değildir. Oy verme günü seçmene uzatılan oy pusulasında bütün siyasi partiler yer alabiliyorlar mı, öncelikle buna bakmak lazımdır. Oy pusulasında bütün siyasi partiler yer alamıyor, bunu hepimiz biliyoruz. Peki, neden bütün siyasi partiler

oy pusulasında yer alamıyor? Çünkü seçim mevzuatımızın en az yüzde 10 seçim barajı uygulaması kadar çarpık, çağ dışı ve bir o kadar antidemokratik bir uygulaması olan, siyasi partilerin seçimlere girebilme yeterliliğini son derece zorlaştırılmış şartlara bağlayan hükümler vardır. Şimdi, kanunda deniyor ki: “Bir siyasi partinin seçimlere katılabilmesi için en az ülkenin yarısında teşkilatlanmış olması gerekir. Şimdi bakıyoruz, Türkiye coğrafi bakımdan son derece büyük bir ülkedir, 81 ili olan bir ülkedir, 970 ilçesi olan bir ülkedir yani basit hesapla bir siyasi partinin seçimlere katılabilmesi için en az 41 ilde ve buna paralel yüzlerce ilçesinde teşkilatlanması gerekmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; şimdi, bir siyasi partinin bu kadar il ve ilçede teşkilatlanabilmesi için en az 41 ilde il binası kiralaması, yüzlerce ilçe binası kiralaması gerekmektedir. Şimdi, hazineden yardım alamayan bir siyasi parti bunu nasıl sağlayacaktır, bunun cevabının da öncelikle verilmesi gerektiğine inanıyoruz. Yani, seçimlere girme yeterliliği uygulamasının mevcut biçimi aslında en az yüzde 10 seçim barajı kadar önemli bir baraj ve demokrasimiz açısından eş değer bir engel niteliğindedir. Yüzde 10’luk seçim barajı haksız bir rekabet biçimidir. Bu sistemde, bir parti yüzde 9,9 oy yani bugünkü seçmen sayısı dikkate alındığında 5 milyon oy olsa bile Meclise girememekte ve bu partiye oy veren 5 milyon yurttaş kendi temsilcisini Meclise gönderememektedir. Dolayısıyla söz konusu 5 milyon yurttaş ötekileştirilmiş olmaktadır. Yani, seçimlere bir şans oyunu gibi bakmamak gerekir. Her bir yurttaşımızın bu ortak Mecliste temsili son derece önemlidir. Bizler buna büyük değer biçmekteyiz. Hatırlatmakta yarar var, Turgut Özal da 1987 seçimlerinde baraj sayesinde oy oranıyla orantısız milletvekilliği kazanmıştı. Bu seçimlerde 1’inci parti olan Özal’ın ANAP’ı yüzde 36,3 oyla 292 milletvekili çıkarırken 2’nci parti olan SHP yüzde 24,7 oy oranıyla yalnızca 99 sandalyeye sahip olabilmişti. Takip eden büyük adaletsizliğin Adalet ve Kalkınma Partisinin önemli partiler yüksek oylarla baraj altında kaldığı için tek başına iktidar olabildiği 2002 seçimlerinde yaşandığını bir kez daha yinelemekte yarar var.

Kasım 2002 seçimlerinde genel olarak temsil adaletinin vahim ölçülerde çiğnenmesi bir yana, ortaya çıkan sonuç çok ciddi meşruiyet sorununu da siyasal gündeme sokmuş bulunmaktadır. Bakınız, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin Geçici Komisyonunun raporunda da belirtildiği gibi, 3 Kasım 2002 seçimlerinde 18 partiden sadece 2’si yani AKP ve CHP Parlamentoda temsil imkânı bulmuştur. Seçime kadar Parlamentoda bulunan tüm siyasi partiler yüzde 10’luk seçim barajını aşamadıkları için Parlamento dışında kalmışlardır. Bu nedenle, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Türkiye’yi Seçim Kanunu’nu yüzde 10 seçim barajının altına çekme noktasında bu değişikliği yapması için davet etmiş bulunmaktadır. Yine, Venedik Komisyonu seçim barajı ve seçim sistemlerinin partilerin Parlamenteoya girişine engel olan diğer nitelikleri hakkında karşılaştırmalı 2008 tarihli raporunda da sonuç olarak yerleşik demokrasiler için azınlıkların varlığını da güvenceye alacak şekilde yüzde 3 ile 5 arası bir oranın uygun olduğunu vurgulamıştır.

Eski Cumhurbaşkanıymız Sayın Abdullah Gül Türkiye Büyük Millet Meclisinin 23’üncü Dönem Beşinci Yasama Yılı açılış konuşmasında seçim barajıyla ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: “Seçimlere katılım oranları başka ülkelerle karşılaştırılamayacak kadar yüksek olan ülkelere biriyiz. Milletimiz iradesini ortaya koyma konusunda hassastır. Öncelikle vurgulamak istediğim husus, Türkiye Büyük Millet Meclisinde siyasi temsilin derinleştirilmesinin ve çeşitlendirilmesinin sağlanmasıdır. Temsilin derinleştirilmesi ve çeşitlendirilmesi kendi içimizdeki tüm farklılıkları siyasete yansıtacaktır. Ülkenin tüm önde gelen siyasi akımlarının temsil edilmediği bir Meclis eksik bir Meclis olacaktır.” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

Sonuç olarak, bu raporlardan da gördüğümüz gibi, Avrupa ülkelerinde nispi temsil sistemini uygulayan ülkelerin çoğunda ihtiyaç duyulan ve uygulanan barajların yüzde 5'i aşmamasına özen gösterilmiştir. Avrupa Konseyinin ilgili kurumları da bu oranları onaylayan açıklamalar yapmış bulunmaktadırlar. Neredeyse her 2 seçmenden 1'inin Parlamentoda temsil edilememesinin yanı sıra, aynı zamanda da bu olgunun bir sonucu olarak AKP'nin yaklaşık olarak her 3 seçmenden ancak 1'inin desteğini alarak 2002 tarihinde iktidara geldiğini hepimiz biliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2007 seçimleri ve sonrasında HDP öncülü partiler seçim barajı garabetini aşabilmek için bağımsız adaylık seçeneğine yönelmek zorunda kalmışlardır. Şimdi, ülkeyi on altı yıldır tek başına yöneten Adalet ve Kalkınma Partisi bu izan dışı, siyaseten savunulamayacak olan yüzde 10'luk seçim barajı meselesi her gündeme geldiğinde "Bu uygulamayı ben getirmedim, 12 Eylül'den beri uygulanan bir sistemdir. Ben mi getirdim ki ben kaldırayım?" gibi kaçamak açıklamaların ötesinde ciddi hiçbir yaklaşım gösterememiştir. Bu neme lazımcı, bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasınca yaklaşım iktidar partisinin demokratikleşme konusundaki istek, samimiyet ve ciddiyetini sergilemesi açısından da dikkate değer olmalıdır. Aslında daha açık söylemek gerekir, barajın indirilmemesinin ana nedeni, iktidar partilerinin bu haksız seçim sisteminden büyük menfaat elde etmeleridir. Tabii, bu haksız menfaat elde etmenin meşruiyet kılıfı da "yönetimde istikrar" olarak ifade edilmektedir. Şunun altını çizmemiz gerekir: Demokrasi istikrarsızlık getirmez, çoğulculuk istikrarsızlık getirmez. Basit örnek, bugünün Türkiye'sidir. Bakınız, ülkeyi tek bir parti yönetmektedir ama ülkemiz maalesef istikrarlı bir ülke olamamıştır, her gün yeni bir istikrarsızlık kendini açığa çıkarmaktadır.

1995 değişiklikleriyle Anayasa'ya seçim kanunlarının temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak şekilde düzenlenecekleri ilkesi eklenmiştir. Eğer istikrardan bir partinin yıllarca süren âdeta denetimsiz yönetimi anlaşılıyorsa yüzde 10 elbette istikrar sağlar. Bu mantıkla barajı yüzde 10'a çıkarmak yönetimi daha da istikrarlı bir hâle getirecektir. Yüzde 10 düzeyindeki ülke barajı, seçmen oylarının büyük bölümünün Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilememesi sonucunu doğurmaktadır. Bu, ciddi bir temsil adaletsizliği anlamına gelmektedir. Mevcut ülke barajının temsilde adalet bağlamında yol açtığı sonuçların her şeyden önce seçim ve temsil esasına dayalı demokratik sistemin temel varsayımlarına aykırı bir durum yarattığını hemen belirtmek gerekir. Toplumda var olan tüm farklı toplumsal kesimlerin, tüm demokrasi dinamiklerinin talepleri, çıkarları, kaygıları ortak siyasal sisteme girdi olarak intikal edebilmelidir. Bir ülkede siyasal sistemin en iyi ve doğruya yakın kararları üretebilmesi için bu zorunludur. Bu, kullanılan her oyun mutlaka yasama organında karşılığını bulması anlamına kuşkusuz gelmez. Ama oyların azımsanmayacak bir kısmını daha seçim olmadan değerlendirme dışı tutan bir seçim sisteminin, siyasal katılımın en önemli kanalı olan seçimlerin demokratik niteliğini derinden zedelediği kesindir. Bu, başlı başına çarpık ve haksız bir siyasal sonuçtur.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, ikinci olarak düşünülmesi gereken nokta, ulusal seçim barajı yoluyla Parlamentoda suni bir çoğunluk üretmenin bir meşruiyet krizine yol açıp açmayacağı konusudur. Türkiye'de anayasal kurumların işleyişine duyulan güvenin her geçen gün daha da azaldığı bir süreçte bu tartışmanın da önemli olduğunu düşünmekteyiz. Bir başka siyasal sonuç, bu tür üretilmiş çoğunlukların siyasal sistemden dışlanan kesimlerin farklı katılma biçimlerine yönelmelerine yol açması meselesidir. Parlamentolardaki ezici çoğunlukların Parlamento dışı muhalefete ve sertleşmeye yol açtığı dünya örnekleri Türkiye'de de yaşanmaktadır maalesef. Parlamentoda üretilmiş büyük çoğunlukların yasamanın yürütmenin güdümünde hızlı çalıştırılabilmesi bakımından bazı avantajlar sağladığına kuşku olmamakla birlikte, bu durumun siyasal partiler veya güçler arasında uzlaşma sağlama gereksinimini ortadan kaldıracak eğilimler yarattığına hepimiz şahit olmaktadır.

Teklif baktığımız zaman, yüzde 10'luk seçim barajıyla ilgili hiçbir değişikliğin olmadığı ve yüzde 10'luk seçim barajının korunduğunu görmekteyiz. Şimdi, seçim mevzuatında yapmak istediğimiz değişikliklerin merkezinde hangi kaygının yattığı önemli bir husustur. Biz bu teklifte ülkede demokrasi kültürünü, çoğulcu kültürü, eşit yurttaşlığı çağdaş dünya standartlarına çekmek gibi bir kaygıyı maalesef göremiyoruz. Bu teklif partilere özel, daha somut ifadeyle ittifak kuracağı şimdiden kamuoyuna deklare edilmiş 2 siyasi partinin menfaatlerine ilişkin kaygılarla hazırlanmıştır. Asıl mesele parti menfaati değil de demokrasi kaygısı olsa idi seçim barajı da mutlaka kaldırılır veya makul bir seviyeye çekilirdi diye düşünmekteyiz. Yüzde 10 barajı iktidar partilerinin kuvvetle sarıldığı, vazgeçemediği bir mekanizma olmakla birlikte, diğer taraftan ülkede mevcut veya gelişebilecek muhalif siyasi hareketlerin de gelişmesini engellemeye dönük, bir antimuhafazası yasası olarak da değerlendirilebilmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yüzde 10'luk seçim barajına uygulamaya konulduğu tarihten bugüne iktidardaki partilerin tamamı dört elle sarılmışlardır. Geline nokta Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı da Parlamentodaki çoğunluğunu koruyabilmek adına seçim barajının düşürülmesi yönündeki tekliflere kapıları kapatmaktadır. Çünkü AKP iktidarı varlığını yüzde 10'luk seçim barajına borçludur, bunun kanıtı da önümüzde duran tekliftir. Teklifte yüzde 10 barajının ittifakın toplam oyları üzerinden aşılmasına olanak sağlanmaktadır. Böylelikle, örneğin yüzde 3 oy alacak bir parti ittifak oylarının dağılımı üzerinden barajı aşmış sayılacaktır. Bir diğer ifadeyle barajı gerçekte aşmayan parti, barajı aşan parti sayesinde barajı aşmış sayılmaktadır, bu da kanunun esas düzenlenmesinin de amaçlarını bir kez daha bizlere göstermektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu kanun teklifi seçim mevzuatımızı daha demokratik bir temele oturtmak yerine, çoğulcu demokrasiyi, halk iradesinin ülke yönetimine daha fazla yansımını sağlamak yerine, çoğunlukçu yapıyı daha da pekiştirmeye odaklanmış bir zihniyetle hazırlanmıştır. Bir ülkede demokrasinin temel ölçütlerinden birisi de halk iradesinin, yurttaş iradesinin engellenmeden yönetim şemasına dâhil olabilmesi ve böylece en azınlıkta olan fikirlerin dahi dillendirilebileceği, en azınlıkta olan toplumsal kesimlerin dahi kendi sorunlarına veya taleplerine ilişkin Parlamentoda temsil imkânlarının yaratılabilmesidir. Elbette, bunun sağlanabilmesi için seçim barajı gibi demokrasi önünde son derece çirkin bir engele dönüşmüş mekanizmaların lağvedilmesi gerekir. Bizim talebimiz daha önce 2011'de Anayasa Uzlaşma Komisyonunda da dile getirdiğimiz üzere seçim sistemimizden barajın tamamen kaldırılması, bu ülkede yaşayan her kesimin Parlamento çatısı altında kendi temsiliyetini sağlayabilmesidir. Çoğunlukçu demokrasiden çoğulcu ve demokratik bir sisteme geçiş bu şekilde mümkün olabilecektir.

Tüm bu gerekçelerden ötürü gerek hazırlanışı, gerek içeriği açısından önümüzde duran yasa teklifinin bütünüyle geri çekilmesi, seçimlere katılacak olan tüm partilerin temsilcileriyle oluşturulacak geniş bir komisyon tarafından temsilde adaleti gözeten ve seçim hilelerinin mümkün olamayacağı yeni bir teklif üzerinde çalışılması gerektiğini bir kez daha Komisyon önünde vurgulama gereksinimi hissettiğimi belirtmek istiyorum, bu duygularla tekrar hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Dora, teşekkür ediyorum.

Söz talep eden, Sayın Mehmet Emin Adıyaman.

Buyurun Sayın Adıyaman.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; sizleri tekrardan selamlıyorum.

Tabii, bu 20'nci madde, yüzde 10 barajıyla ilgili bir düzenleme; esas itibarıyla ittifak içinde yer alan ama barajı aşamayan partilerin barajı aşmış sayılmasına yönelik bir düzenleme. Şimdi, tabii, tüm demokratik ülkelerde iki esas nokta hassastır, çokça dikkat edilen iki önemli husus vardır; biri seçimlerde istikrar. Yani Türkiye'de de geçmiş siyasi yaşamda koalisyonlardan kaynaklı birçok sıkıntı yaşanmış. Belli ki bir mantık bu, seçimde bir istikrarın sağlanmasına, olası Hükümet kurma süreçlerinde hükümetlerin kolay kurulabilmesini sağlamaya yöneliktir. Buna ilişkin gerek 16 Nisan referandumunda gerekse tüm düzenlemede seçimde istikrarın yani Türkiye'de her hâlükârda istikrarlı bir hükümetin kurulabileceği artık nettir. Yani yüzde 50 artı 1 oyu birinci turda herhangi bir cumhurbaşkanı adayı alamasa bile ikinci turda mutlaka bu gerçekleşecektir. Dolayısıyla mevcut Anayasa değişikliğinden sonra seçimde istikrar veya hükümetin, yürütmenin kurulmasındaki istikrar sorunu halledilmiş gözüküyor ve dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi diye tarif edilen yeni sistemde ülkenin hükümsüz kalma olasılığı ya da koalisyon gibi bir mecburiyete sevk edilme sorunu yaşanmayacaktır. Bu, anlaşılır bir durum. E istikrar var, istikrar bu şekilde sağlandı referandum düzenlemesiyle. Peki, yüzde 10 barajı niye korunuyor, bunun mantığı ne? Madem her hâlükârda, ister birinci turda ister ikinci turda cumhurbaşkanı seçilebilecekse ve cumhurbaşkanı Cumhurbaşkanlığı hükümeti kapsamında bakanları Parlamento dışından da atayabilecekse o zaman Türkiye'de bir hükümet her hâlükârda oluşacak, bu anlamda bir istikrar sağlanmış olacak. Peki, Parlamentoda neden mutlak bir çoğunluk, mutlak bir hâkimiyet isteniyor? İşte asıl bu yüzde 10 barajının mantığını burada aramak lazım. Mantık şu: Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde yüzde yüzde 50 artı 1'le hükümeti kuracak Cumhurbaşkanının, Parlamento tarafından denetlenebilirliğinin, kontrol edilebilirliğinin kısıtlanması, diğer bir deyişle Cumhurbaşkanlığı seçimi üzerinden elde edilen çokluk hükümlüğünün, Parlamentoyla birlikte, artık ülkede bir otoriter, totaliter rejimin sürekli hâle gelmesidir. Yani çoğulculuğun yerine çoğunluğun hâkim olduğu... Biz hep klasik manada kişi diktatörlüğünden bahsediyoruz. İşte, faşist diktatörlüklerde hep tek kişinin, tek adamın otoriter, dikta rejimlerinden bahsediyoruz. Hâlbuki, çoğu zaman ve dünya siyaset tarihinde pek çok dikta rejimleri ya da totaliter rejimler, sadece tek adam üzerinden değil, çoğu zaman çokluğun azınlıklar üzerinde tahakkümüne dayanıyor. Burada, işte, tam da getirilen budur. Mevcut barajla, yüzde 10'luk barajla, aykırı düşüncelerin, aykırı fikirlerin, farklı yeni düşünce ve fikirlerin Parlamente'ya yansımaları engellemektir. Oysa, bütün demokratik, özgürlükçü sistemlerde, Anayasa'dan başlayarak tüm normlar hiyerarşisinde korunmak istenen ya da yasaların, normların korunmak durumunda olduğu azınlıklardır yani azınlıkta olan fikirler, azınlıkta olan inançlar, azınlıkta olan görüşler, az olan partiler. Çünkü çoğunluk her zaman güçlüdür zaten, erk'tir, yönetendir, ona karşı normların koruması gereken azınlıklardır. Devlet denilen mekanizmayı işleten, onu yönlendiren iktidara gelen çoğunluk güçüdür. Peki, azınlığı ne koruyacak? Azınlığın sesini yasmaya kim yansıtacak? Bu düzenlemeyle yüzde 10 barajını koyuyoruz, o hâlde ne olacak? Bütün Türkiye'de, belki, eninde sonunda, bir iki çoğunluğun mutlak iktidarı, mutlak otoritesi ve onların ülkeyi istediği sonuca götürmesine yönelik bir süreci başlatmış olacağız. Bunun otokontrolü, Parlamente'da farklı farklı fikirlerin, farklı düşüncelerin, farklı anlayışların bir araya gelmesidir ve bu denetimi sağlaması önünde bu engel teşkil etmiş olacaktır.

Şimdi, yüzde 10 barajının bir başka hedefi daha var, o da şu: Halkların Demokratik Partisi ve buna benzer muhalif, hatta aykırı birçok siyasi partinin, görüşün Parlamente'ya yansımaları engellemek, deyim yerindeyse yürütmenin tamamen kontrolünde, iktidarın tamamen denetiminde bir Parlamente'yu, tek sesli, tek renkli bir sistemi inşa etmeye yöneliktir. Bu mantalite üzerinden yüzde 10'luk baraj konuldu ama şu da bir gerçek ki yüzde 10 barajını örneğin HDP'nin 7 Haziran ve 1 Kasım'da aşmış olması, tek başına Parlamente'da çoğunluğun farklılıkların temsiliyeti anlamına gelmiyor. HDP aştı, tamam, doğru ama aşmayan, yüzde 5'ler, yüzde 6'lar, yüzde 2'ler oranında oy alan

farklı partiler de var, farklı düşünceler, farklı önermeleri olan, farklı paradigmaları olan siyasi partiler de var ve yüzdeye vurduğumuzda, çoğu zaman halk iradesinin yüzde 20'lere, bazen 15'lere varan bir temsiliyetinin Parlamente'ye yansımadağını geçmiş pratiklerden görüyoruz. Bu anlamıyla yüzde 10'luk barajın hâlâ korunuyor olmasının, bu düzenlemeden sonra, özellikle bu ittifak düzenlemesinden sonra yüzde 10'luk barajın korunmasının, hukuki ve özgürlükçü anlayışla bağdaşır hiçbir yönü yoktur. İttifakların kendisi zaten bir şekilde yüzde 10'luk barajı devre dışı bırakır ama burada ittifak yapmayacak, kendi paradigmasıyla, kendi gücüyle, kendi iradesiyle seçime girmek isteyen partilerin oylarının da, tercihlerinin de Parlamente'ye yansması, yeni sistemde bütün gücün, yürütmenin, yani Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde tek adama devredilmesi, tek adamın bakanları istediği yerden atayabilmesi, istediği zaman azledebilmesi ve Cumhurbaşkanlığı sıfatıyla birçok sorumsuzluk zırhına kavuşturulmuş olması karşısında, Parlamente'ye güçlü kılabilmenin, yasama erkini bu yürütmeye karşı etkin kılabilmenin yolu, yüzde 10'luk barajın kaldırılıp bunun yerine daha çok renkli, çok sesli bir Parlamente'nin, demokratik ve özgürlükçü bir Parlamente'nin, çoğulcu bir Parlamente'nin oluşmasına katkı sunmak gerektiğidir. Bu anlamda, bu düzenlemenin demokratik hukuk düzenine, özgürlükçü demokrasiye aykırı, çokluğun diktatörlüğünü, çokluğun otoritesini inşa etmeye yönelik bir düzenleme olduğunu belirtiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Adıyaman, ben teşekkür ediyorum.

Söz talep eden Sayın Nurhayat Altaca Kayışoğlu.

Buyurun.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri; şimdi, bu maddede, tabii, yeni düzenlemeye göre birtakım eklemeler yapılıyor ve ikinci fıkrada da yüzde 10'luk barajın hesaplanmasında ittifakın toplam oylarının sayılacağı belirtilip, böylelikle yüzde 10 barajını aşamayan partinin barajı aşması sağlanıyor.

Dün de söylemiştim, bu, bir muvazaalı evlilik; evet, tam da muvazaa burada başlıyor yani Meclise giremeyecek olan parti bu şekilde, şekli bir kanun değişikliği yapılarak, hukuka, Anayasa'ya aykırı bir şekilde Meclise sokulmaya çalışılıyor.

Şimdi, hem geçmiş dönemlerde hem Anayasa değişikliği sürecinde, partiniz, Adalet ve Kalkınma Partisi yetkilileri, hep seçimlerde uygulanan barajların kaldırılacağını vaat etti, hep bunu söyledi ki Anayasa değişikliğinden sonra da bu yine defalarca gündeme getirildi çünkü 12 Eylül darbe yasası olan Seçim Kanunu'ndaki bu baraj yönetiminde istikrar bahanesiyle getirilmiş durumda, parlamento rejiminde güya istikrar olması için böyle bir baraj getirilmiş. Seçmenin iradesinin Meclise yansımını engelleyen, çoğulculuğu engelleyen bir hüküm fakat bugüne kadar kaldırılmamış, kaldırmayanlar da bunun altında kalmışlar, yine, aynı şekilde devam ediliyor.

Şimdi, rejim değişti. 16 Nisan referandumundan sonra getirilen rejimle, Anayasa değişikliğiyle, zaten hükümet, seçim yapıldığı andan itibaren tek kişi olan o yürütme organı seçilmiş oluyor, dolayısıyla da yönetimden istikrar ilkesinin bu anlamda hayata geçirilmesini gerektirecek herhangi bir baraja ihtiyaç yok. Tam bu noktada çoğulculuğun sağlanması, ülkemizde milletin her türlü düşüncesinin Meclise yansması, buralarda hükümetin bu anlamda yapacağı çalışmaları gündeme getirmesi, görevini yerine getirmesi için her türlü fikrin burada olması demokrasinin gereğidir, hatta demokrasinin olmazsa olmazlarından ama bunu şekli bir seçim yaparak, bir şekilde bazı partilerin barajı aşmasını sağlayacak muvazaalı hükümler getirerek yaptığımızda, burada demokrasiyi hayata geçirmiş olmuyoruz.

Şimdi, o kadar adaletsiz, o kadar mantıksız, o kadar anlamsız bir madde ki. Örneğin yüzde 9,5 oy alan, yüzde 9 oy alan bir parti hiçbir şekilde Mecliste temsil edilemeyecek ama çok çok daha düşük oy alan bir parti bir ittifak çatısı altına girdiği için Mecliste temsil edilecek, yüzde 9 oy veren seçmenin iradesi Meclise yansımayacak. Bu, asla kabul edilemez. Bu, milletin iradesine saygısızlıktır, milletin iradesini yok saymaktır. Bu hüküm de milletin iradesine bu anlamda darbedir çünkü o oylar, hem artık oylar hem barajı geçemeyen partilerin oyları alınıp ittifaka yazılacak, sayısal anlamda oraya milletvekili olarak yansıyacak, gerçek anlamda da Mecliste temsiliyet sağlanmamış olacak, temsilde adalet hiçbir şekilde hayata geçmemiş olacak. O yüzden, bu adaletsiz kantar gün gelir sizi de tartar, gerçek hayatta nasıl her daim son buluyorsa bu muvazaalı evlilik son bulur. Bunu çekin, gelin şimdiden vazgeçin ve milletin iradesinin tam olarak Meclise yansımaları sağlayacak şekilde barajı kaldırın, seçim güvenliğini sağlayacak şekilde, gerçek anlamda tedbirlerin alınmasını sağlayın.

İşte, örneğin, bu e-devlet sisteminde yayınlanan verilerden sonra, bir sürü, aslında iki yüzyıl önce ölmüş insanların yaşıyor görüldüğünü gördük. Örneğin, seçimde oy kullanan seçmenlerin listesi siyasi partilerle paylaşılmadığı için bu denetlenemiyor, tamamen denetim dışı yani o ölüler oy kullanmış mı kullanmamış mı bilemiyoruz. Örneğin, yine, seçim günü görevlilerin de girmesi çıkması, o liste süreciyle daha sonra yeniden belirlenen seçmen listesi önceden siyasi partilerle paylaşılmıyor. Örneğin, bu anlamda kaygısı olan birçok sivil toplum kuruluşu, bu alanda çalışma yapmış olan, seçim günü seferberlik ilan eden birçok sivil toplum kuruluşuna bu yasada hiçbir şekilde yer verilmiyor, onlar bakımından, seçim güvenliğinin denetlenmesi bakımından hiçbir tedbir getirilmiyor ama “Nasıl daha fazla milletvekili çıkarırız? Bizimle hareket edecek olan küçük de olsa partileri nasıl Meclise taşıyoruz?” anlayışıyla getirilmiş olan bu yasa elbette ki ilkesel olmadığı için, elbette ki öngörülü olmadığı için, elbette ki geleceği hedeflemediği için mutlaka meşruiyetini yitirdiği gibi tarihin çöplüğünde de yerini alacaktır diyorum. Bu yüzden şimdiden geri çekilmesini talep ediyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Sayın Kayışoğlu, teşekkür ediyorum.

Söz talep eden Sayın Aytuğ Atıcı...

Buyurun Sayın Atıcı.

AYTUĞ ATICI (Mersin) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlar, bu madde yine bu teklifin herhâlde en önemli ikinci maddesidir çünkü günlerden beri böyle bir ittifakın; parti ismi vermeden, bugün A-B partisidir, yarın başka partidir, öbür gün çok daha başka partilerdir, bu partilerin yapacağı ittifakın kirli olduğunu, kirli bir zemin üzerine oturduğunu hep tartışageldik ve dedik ki: Bunu temizlemenin yollarından bir tanesi barajı düşürmektir. Şimdi fırsat elimizde, barajı düşürmek istiyor muyuz, istemiyor muyuz? Samimi misiniz, değil misiniz? Bütün siyasi partilerin liderleri “Barajı düşürelim.” dedi; buyurun, bugün barajı düşürmezseniz halka ne diyeceksiniz? Allah aşkına söyleyin ya, ne diyeceksiniz halka? “Biz size zamanında söz verdik, söz namustur, ağzımızdan çıktı ama bu sözümüzü yedik.” mi diyeceksiniz? “Biz ikiye bölünmüş politika uyguluyoruz.” mu diyeceksiniz? “Canımız ne isterse, zamana ve mekâna göre değişmek üzere söyleriz, sonra değiştiririz.” mi diyeceksiniz? Bunu demeyelim, bunu yapmayalım, bu hiç partiye, hiçbir şahsa yakışmaz.

O yüzden, Sayın Başkan, bu maddenin oylamasından önce, bence liderlerle bir kere daha görüşülmesinde yarar var. Anlıyorum, 2 sayın lider oturdu konuştu, bazı şeylerde mutabık oldular. Ben, bu Komisyonunda herhangi bir değişiklik yapamayacağınızı biliyorum, Türkiye bu duruma geldi. Bu Komisyon özgür iradesiyle “Evet ya bu yanlıştır, biz söz vermiştik, bunu değiştirelim.” diyemeyecektir.

Ha, bir noktaya kadar da belki nezaketten haklı olabilir çünkü 2 lider anlaşmıştır. 2 liderin anlaştığı bir ortamda, burada, anlaşılan liderlerin temsilcilerinin “Liderimiz böyle diyor ama biz farklı bir şey çıkaralım.” diyemeyeceğini hem siyasi nezaketten hem de mevcut durumdan biliyoruz. O yüzden, zorlama yapmadan, Allah aşkına bir ara verin, liderlerinize bir kere daha sorun yahu. Ne olur yani? “Ya, siz söz vermiştiniz, biz söz vermiştik, bir kere daha düşünelim.” deyin. Sonra gelin, bir kere daha oylayın. Benim naçizane önerim bu. Aksi takdirde, biz, inanın, seçim ortamlarında, her yerde ama her yerde bunu söyleyeceğiz. Yapmayın yani şurada yüz yüze bakıyoruz “Ya, bunlar ikiyüzlü politika uyguluyor.” dedirtmeyin bize. Siz de sözünüzü yemeyin. Aha fırsat burada, bunu Genel Kurul aşamasına da bırakmayın, liderlerle bir konuşun.

Eğer oylarsanız ve bu madde bu şekilde geçerse o zaman bu yüzde 10 barajının buradan bu şekilde geçmesi tam bir âcizlik ifadesi olarak algılanacaktır. Hiçbiriniz bunun önüne geçemezsiniz, hiçbiriniz. Yüzde 10’u aşamayan bir parti ya da aşamayacağını düşünen bir parti ancak milletvekili çıkarabilecek bir parti... Bir parti düşünün, yüzde 10 barajını aşmakta zorlanacağını düşünüyor ancak milletvekili çıkarma ihtimali var barajı aşarsa; bu parti ittifak yapar. Peki, bir başka parti düşünün, yüzde 10 barajını aşmakta hakikaten zorlanıyor, ittifak yapsa da milletvekili çıkaramıyor. Yani 2 partiyi düşünün, oyları bastı, bastı, tamam, birlikte yüzde 10 barajını aştılar fakat gerek doğrudan doğruya o partiye verilen veya ittifaktan aktarılan oylar toplandığında bile milletvekili çıkaramıyor ise Büyük Birlik Partisi örneğinde olabileceği gibi, o zaman Büyük Birlik Partisi ikinci bir... Yani burada temsil edilmediği için çok üstüne gitmek istemiyorum ama “örneğinde” diyorum. Şimdi ismi geri çekelim ve düşünün ki ittifak yapsa bile kendi oyu artı ittifaktan gelen oylarla milletvekili çıkaramıyor. Bu durumda bu insanlar, bu parti ittifak yapmayacaktır, daha kötüsünü yapacaktır, ilhak olacaktır. E, şimdi, bu doğru bir şey değil. Bir büyük partinin küçük bir partiyi ilhak etmesi ahlaki değil, ahlaki değil bana göre -yani siyasi ahlaktan bahsediyorum- siyaseten doğru da değil. Hani çok renklilik, hani çok seslilik? E, böyle bir durumda biz bunu kendimize nasıl yedireceğiz? Nasıl yedireceksiniz yahu? Nasıl “Biz yaptık, sen, sen, sen gel, milletvekili ol; bileğinin hakkı yok, alın teri yok, halkta karşılığın yok ama gel, milleti temsil et.” diyeceksiniz ki? Ya, bunu biz yediremeyiz kendimize arkadaşlar, siz de yediremezsiniz.

Onun için bu kirli bir oyun. Bakın, bu kirli oyun hepimize bulaşır. Biz buna karşı çıktığımız hâlde bize de bulaşıyor çünkü biz de siyasetin bir parçasıyız. Biz de siyasetin bir parçasıyız ve bunların tamamı siyasete olan güveni yok ediyor, biz de sizin yüzünüzden güvenilmez konuma geliyoruz, siyaset kurumu güvenilmez hâlde geliyor o açıdan. Bunu, bu yüzde 10 barajını biraz legalize etmek üzere bazı arkadaşlarımız kendilerine göre bir çıkar yol buldular ve bunu sürekli bir şekilde halka pompalamaya çalışıyorlar. Vay efendim, bizdeki yüzde 10 barajına saygı duymak gerekirmiş, el âlemde daha kötüsü varmış. Yok böyle bir şey. Bakın, bu şekilde ittifak yapıp barajı dolanmak var, bir de doğrudan doğruya yalan söylemek var, halkı yanıltmak var. Bunu hiç kimsenin yapmaya hakkı yok. Efendim, iki parti birleşirse baraj 10, üç parti birleşirse baraj 15 olurmuş, ne mutlu bize ki bizim barajımız 10’muş. Yok böyle bir şey, bunu kimsenin söylemeye hakkı yok. O yüzden bu fırsat elimizdeyken şu barajı düşürelim. Türk milletinin ferasetine güvenin, aklına güvenin ve ne olur siyaseti aciz duruma düşürmeyin. Daha iki gün önce bir köy ziyaretinde bir tanesi dedi ki: “Ne bu muta nikâhı gibi ya? Kısa süreli bir birliktelik, arkasından hadi hop ayrıl.” Dedim, ayıptır, böyle şey söylemeyin ya. “Böyle yapıyorsunuz.” dedi. Bizi de başka partilerle ittifak yapmaya çalışıyor gibi gösterdiğiniz için lafı bize söyledi. “Ayıp değil mi size gideceksiniz bir başka partiyle kısa süreli nikâh yapacaksınız, sonra ayrılacaksınız, böyle bir şey olmaz.” dedi ya. Bunu söyleyen köylü, inanın köylü söylüyor bunu. Bizi bu duruma düşürmeyin arkadaşlar, ne olur.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Atıcı, teşekkür ediyorum.

Söz talep eden Sayın Fatma Kaplan Hürriyet.

Sayın Hürriyet, buyurun.

FATMA KAPLAN HÜRRİYET (Kocaeli) – Evet, teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Yavaş yavaş maddelerin sonuna geliyoruz, teklifin sonuna geliyoruz. Tabii, tüm teklife baktığımızda en önemli maddelerden bir tanesi bu. Daha öncesinde yine ittifak düzenlemesinin bir tamamlayıcısı olan baraj konusunda çok detaylı bir şekilde zaten eleştirilerimizi söylemiştik. O yüzden kısaca geçeceğim ama maddeye geçmeden önce, gerçi Sayın Parsak çıktı, az önce alt komisyon çalışmalarından bahsetmişti, “Orada rahat rahat, uzun uzun konuştuk, bütün her şeyimizi söyledik.” demişti ama şunu da hatırlatmak isterim ki o alt komisyon çalışmalarına daha bismillah başlar başlamaz tartışmayla başlamıştık çalışmalara. Çünkü daha oturur oturmaz, söz hakkı bile almadan “Bakın biz makul konuşacağız, hani siz de az konuşun.” diye bir cümleyle başladığı için, sanki böyle sopa gösterir gibi muamele edildiği için, daha başından murat belliydi, daha başından aslında komisyonun hızlı çalışma gayreti belliydi. Bir günde bitirilmek isteniyordu ki, öyle de oldu, noktasına, virgülüne dokunmadan o komisyon çalışmaları tamamlandı. Orada da böyle başladığımızı hatırlatmak isteriz, böyle bir baskının da olduğunun kayıtlara geçmesi açısından.

Şimdi, bu maddeyle ilgili daha önce de söyledik ve söylemeye devam edeceğiz. Milliyetçi Hareket Partisinin, özellikle, yüzde 10’u geçmem korkusuyla bu teklifi getiriyorsunuz diye ısrarla, altını çize çize söylemiştik, nitekim bu maddenin zaten dikkatli okunduğunda bizi haklı çıkardığı ortada. Baraj, zaten başlı başına demokrasinin önüne konulmuş bir engel. Şimdi bu engelin üzerine bir engel daha konuluyor ama ittifak kuran partiler lehine kolaylaştırılıyor, ittifak kurmayan partilerin önüne engel üstüne engel konulmaya devam ediliyor. Bu uygulamayla birlikte ne yazık ki örneğin somut rakamlar üzerinden konuşursak 550 bin seçmen bir partiye oy verecek, ittifak nedeniyle milletvekili çıkaracak ama 5,5 milyon oy almış bir parti ittifak kurmadığı için, daha da önemlisi cesurca ben tek başıma bu seçime girerim deme cesaretini gösterdiği hâlde, diğer partilerin korkusu karşısında ne yazık ki dezavantajlı duruma getirildiği için, önü barajla kapatıldığı için, bu kadar yüksek oy almasına rağmen ne yazık ki Meclise giremeyecek, milletvekili çıkaramayacak; bu ciddi anlamda ayıplı bir düzenlemedir değerli arkadaşlar. Şöyle düşünün: 3 vekil çıkan bir il var, A partisi 2 tanesini alıyor, B partisi 1 vekil alıyor, C partisi hiç vekil çıkaramıyor. A ve C partileri ittifak yaptığında ne yazık ki B partisinin alınının akıyla aldığı o 1 tane vekil diğer partilere, ittifaka kayabiliyor. Peki, o zaman burada sormak lazım, ne oldu kul hakkı? Hani milletin hakkı? Hani eşit yarış? Hani demokratik temsil? Hani çoğulculuk? Hani vaatleriniz arasında bas bas bağırdığınız tam demokrasi? Bunların hepsini bir anda çuvala koyuyorsunuz, açıkça seçmen iradesini haksız ve kasti olarak başka partiye aktarıyorsunuz. Bu vesileyle de dolaylı olarak yasamayı yürütmenin tam anlamıyla emrine veriyorsunuz değerli arkadaşlar. Yani barajın üzerinden merdiven koyarak uzun atlama yapıyorsunuz, resmen uzun atlıyorsunuz ve adaletsizliğin dibine vuruyorsunuz bu sayede. Hani “12 Eylül darbe yasalarıyla mücadele, mücadele” diye diye aslında o darbe yasalarına kocaman bir kucak açıyorsunuz ve sevgiyle kucaklıyorsunuz bu darbe yasalarını çünkü işinize geliyor. Çünkü işinize geliyor. Çünkü size kâr sağlıyor. Çünkü size avantaj sağlıyor ve çıkarınız için millet iradesini kenara koyuyorsunuz. Çıkarınız için millet iradesinin sandığa yansiyip yansımadığını umursamıyorsunuz bile. Çıkarınız için “Bu sandığa yansıyan milletin iradesini doğru dürüst biz nasıl koruruz?” iktidar bilincine sahip değilsiniz şu anda, tamamen korkularınıza esir düşmüşsünüz ve bu korkularla hareket ediyorsunuz. Resmen sandalye hırsızlığına tevessül ediyorsunuz. Bu, kabul edilebilir bir şey değil arkadaşlar, bu doğru bir şey değil. Daha cesur davranan partilerin de hakkını hukukunu yemiş oluyorsunuz.

Bir de şunu ifade etmek istiyorum: Birçok konuşmacı, özellikle bu teklifle ne murat edilmek istenmektedir, hangi ihtiyaçtan doğmuştur, hangi ihtiyaca dayalı olarak böyle bir teklif getirilmiştir diye gerek maddeler üzerinde gerekse geneli üzerinde sorduğunda hep 15 Temmuz, 15 Temmuz önümüze konuyor, “milletin bekası, devletin bekası” deniyor. Vallahi ben burada şunu görüyorum bu savunmalarda: 15 Temmuz resmen suistimal ediyorsunuz, resmen suistimal ediyorsunuz ki Cumhurbaşkanı da söylemişti 15 Temmuzun hemen akabinde “Allah’ın bir lütfü.” demişti, hakikaten lütfü gibi kullanıyorsunuz. Sürekli hukuksuzluk diyoruz, haksızlık diyoruz, adaletsizlik diyoruz, eşitsizlik diyoruz, kul hakkı diyoruz; 15 Temmuz, 15 Temmuz, 15 Temmuz. Yahu 15 Temmuz gerçekten düşünüyorsanız daha adil, daha katılımcı, daha çoğulcu, daha demokratik bir teklifi getirmeniz gerekmiyor mu? Daha doğru bir sistemi Türkiye’de daha uzlaşmacı kültürle kurmamız gerekmiyor mu? Sizin vekilleriniz hatta Sayın Komisyon Başkanı Şentop demişti: “Anayasa referandumundan sonra artık bu baraja gerek bile kalmayacak.” Bu, sadece bizim istediğimiz bir şey değildi, biz bu barajı ya indirelim ya tamamen kaldıralım dediğimizde, bunu Sayın Şentop da ifade etmişti katıldığı programlarda. O da demişti: “Ya, artık bunlara gerek kalmayacak.” O noktadan, şimdi, baraj tehdidiyle, baraj şantajıyla: Ne yapalım canım, ittifak kursunlar, kuran kursun, kurmuyorsa baraj altında kalıversinler. Yok böyle bir dünya, yok böyle bir anlayış, yok böyle bir haksızlık, hukuksuzluk. Yüzde 9,9 alan parti sırf tek başına girdiği için vekil çıkaramayacak, yüzde 3,5, 8, 6, neyse oy alan parti sırf ittifak kurduğu için o ittifakın nimetlerinden yararlanacak ve bundan hiçbir rahatsızlık duymayacak, haksız kazanç elde ettim diye hiç ama hiç vicdanı sızlamayacak ve hak etmediği milletvekilini, oy almadığı hâlde çıkardığı milletvekilini nasıl göğsünü gere gere temsil ettirecek? Bu milletvekili aslında oy verilmemiş olduğu hâlde kimi temsil edecek? Bunların hepsi ciddi anlamda hepimizin şapkamızı önümüze koyarak düşünmemiz gereken şeyler diye düşünüyorum değerli arkadaşlar. Gerçekten ciddi anlamda kul hakkı yiyorsunuz, gerçekten ciddi anlamda millî iradeyi zedeliyorsunuz. Böyle bir eşitsizliği, böyle bir adaletsizliği, böyle bir hukuksuzluğu Anayasa’ya aykırı olduğunu bile bile kabul etmemiz mümkün değil. Ki, önergemiz de birazdan okunacak, önergemizde de söyledik: Bu düzenlemeler Anayasa’ya aykırıdır. Evrensel kurallara aykırıdır. Taraf olduğunuz uluslararası sözleşmelere aykırıdır ve asla kabul edilemez, kesinlikle bu metinden çıkarılması lazım. Aksi takdirde bu uygulamalarla birlikte, bu düzenlemeyle birlikte yapacağımız seçimler her ne olursa olsun şaibelidir, her ne olursa olsun ayıplı seçimler olarak tarihe geçecektir ve ülkenin geleceği itibarıyla, demokrasisine katkısı itibarıyla ne yazık ki telafisi mümkün olmayacak zararlara sebep olacak, hasarlara sebep olacak ve önümüzdeki süreçte ne yaparsak yapalım bu hasarları telafi etmemiz çok zor olacak değerli arkadaşlar, o yüzden herkes aklını başına alsın. Bu hırsızlığa “Evet.” demek hiçbir vicdana sığmaz, bu hırsızlığa... Bakın, tekrar altını çiziyorum, bunu her ne kadar farklı yorumlasınız da bunu bir siyasi eleştiri olarak alın lütfen. Buna kim “Evet.” derse desin gerçekten bir vicdanını sorgulasın, elini bir vicdanına koysun. Bu doğru bir düzenleme değil, yanlış bir düzenleme. Daha önceki söylediklerimizi de yine bu vesileyle de tekrar etmek istiyorum. Aynı zamanda, alt komisyonda vermiş olduğumuz muhalefet şerhimiz vardı, onun da yine ayrıntısını okumak istemiyorum zaten kayıtlarda var. Tekrar etmek istiyorum, Anayasa’ya aykırılık iddiamızı da bir kez daha belirterek... Şimdilik bu maddeyle ilgili söyleyeceklerim bu kadar.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Hürriyet, ben de teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, madde üzerinde görüşmeler tamamlanmıştır.

Biraz önce, başlangıçta ifade ettiğim gibi, 20'nci maddede yer alan "toplamı dikkate alınır" şeklindeki ifadenin "toplamı esas alınır" şeklinde düzeltilmesi yönünde bir talebimiz olmuştu. Bunun gerekçesi, ifade ve anlam bütünlüğünün sağlanması ve hukuki terim kullanılması amacıyla maddedeki "dikkate" ibaresinin "esas" ibaresi şeklinde değiştirilmesi amaçlanmıştır. Değiştirilen bu önerge doğrultusunda...

Bundan ayrıca, iki tane aykırı önerge olduğu için aykırılık önergelerini okutuyorum:

Anayasa Komisyonu Başkanlığına

(2/2137) esas numaralı 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 20'nci maddesi teklif metninden çıkarılmış ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Fatma Kaplan Hürriyet

Tufan Köse

Akın Üstündağ

Kocaeli

Çorum

Muğla

Muharrem Erkek

Uğur Bayraktutan

Çanakkale

Artvin

Gerekçe:

Seçim barajlarının böylesine yüksek oranda tutulması, millî iradenin Türkiye Büyük Millet Meclisine yansımalarının önündeki en büyük engeldir. Bunun Avrupa'da ve dünyada örneği neredeyse yoktur. Hele hele "Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi" diye sunulan, bize göre ucube başkanlık sistemini ifade eden Anayasa değişikliğinden sonra yönetimde istikrarın sağlanacağı, dolayısıyla artık böylesine barajlara ihtiyaç kalmayacağı, temsilde adaletin çok daha öncelenebileceği söylenmişti. Gerçekten de eğer bundan sonra yürütme, seçilecek Cumhurbaşkanı ve onun atayacağı sekreterler üzerinden olacaksa Meclisin de bu yönetimi denetleyecek ve olabildiği kadar çoğulcu bir şekilde oluşması gereği doğmuştur. Barajın da bu anlamda indirilmesi, hatta sıfırlanması yerinde olacaktır. Nitekim, bu sadece bizim düşüncemiz değildir, referandum sürecinde başta Anayasa Komisyonu Başkanı Sayın Şentop olmak üzere iktidar partisinin birçok yöneticisi tarafından da söylenmiştir ancak iktidardaki parti, bu baraja sıkı sıkıya sarılmıştır. Barajı, kuracakları ittifaklarla aşıp, diğer partileri de bir şekilde ittifak yapmaya zorlayarak "Mümkünse ittifak yapsınlar, yapmıyorlarsa barajın altında kalsınlar." yönünde, hiçbir şekilde demokrasiyle bağdaşmayacak bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla maddenin teklif metninden çıkartılması yerinde olacaktır.

BAŞKAN – Diğer önergeyi okutuyorum:

Anayasa Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/2137) esas sayılı 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 20'nci maddesinin teklif metninden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Mehmet Emin Adıyaman

Erol Dora

Iğdır

Mardin

Gerekçe:

Mevcut yüzde 10 barajını kaldırarak demokratik ve eşitlikçi bir düzenleme yerine baraj riski taşıyan partilerin bir başka partiye eklenmesine zemin hazırlayan bu düzenlemenin teklif metninden çıkarılması gerekmektedir. Bu düzenlemenin hayata geçmesi halinde yüzde 5 oranla barajı aşamayacak olan bir partinin ittifak yoluyla Parlamento'da temsil hakkı kazanmasına karşın ittifak yapmadığı için yüzde 9,9'luk bir oranla Parlamento dışında kalması hukuka, Anayasa'ya açıkça aykırılık teşkil ettiği

gibi halk iradesine de saygısızlık doğuracaktır. Bu itibarla yüzde 10 seçim barajının kaldırılması en etkili ve halk iradesine en saygılı yöntemdir. Ayrıca, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi: Kanunu'nda yer alan seçim barajına ilişkin düzenlemenin kaldırılmasına ilişkin değişiklik önergemizi de ilgili madde de sunacağız.

BAŞKAN – İki ayı mahiyette olan önergeleri birlikte oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önergeler kabul edilmemiştir.

20'nci maddeyi belirttiğim düzeltme yapılarak oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde belirtilen düzeltme yapılarak kabul edilmiştir.

21'inci maddeye geçiyoruz, okutuyorum:

MADDE 21- 2839 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinin başlığında yer alan “partilerin” ibaresi “partiler, ittifaklar” şeklinde değiştirilmiş; birinci fıkrasında yer alan “ile yukarıdaki maddede yazılı oranı aşan siyasi partilerin,” ibaresi “ve 33 üncü maddede yazılı oranı aşan siyasi partiler ile bu oranı aşan ittifakların,” şeklinde değiştirilmiş; üçüncü fıkrasının ilk cümlesinde yer alan “partilerin” ibaresi “partilerin, ittifakların” şeklinde değiştirilmiş, ikinci cümlesine “partilerin” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların” ibaresi eklenmiş, son cümlesinde yer alan “partilere” ibaresi “siyasi partilere, ittifaklara” şeklinde değiştirilmiş, beşinci fıkrasına “partilerden” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya ittifaklardan” ibaresi eklenmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“İttifakın elde edeceği milletvekili sayısının hesaplanmasında, ittifak yapan siyasi partilerin toplam oyu esas alınır. İttifakın elde ettiği toplam milletvekili sayısı, ittifak yapan siyasi partiler arasında her birinin aldığı geçerli oy sayısı esas alınarak bu maddedeki usule göre paylaştırılır.”

BAŞKAN – Maddeyi müzakereye açıyorum.

Sayın Hürriyet, buyurun.

FATMA KAPLAN HÜRRİYET (Kocaeli) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Çok kısaca söyleyeceğim, zaten daha önce hem ittifak hem de barajla ilgili detaylı söyledik.

Bu madde yine milletvekili paylaştırma düzenlemesiyle birlikte, Milliyetçi Hareket Partisini barajdan kurtarma hükümlerinin iyice somut hâle getirilmiş şekli bize göre. Daha önce, hem barajla ilgili hem de ittifakla ilgili tüm detaylı söylediklerimiz, kaygılarımız, endişelerimiz, yanlış olarak ifade ettiğimiz her şey bu madde için de geçerli. Buradan da muhalefet şerhimizi de dikkate alarak, Anayasa'ya aykırılık iddialarımızı da dikkate alarak aynı kaygılarımızı bir kez daha paylaştığımızı ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Hürriyet, teşekkür ediyorum.

Sayın Adıyaman, buyurun.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Aslında, hep tekrar ediyoruz belki ama bütün bu düzenlemeler 15'inci maddenin amacına hizmet eden maddeler. Burada da hem temsilde adalet ilkesi hem demokrasi, özgürlük ve adil bir sistemin oluşması açısından hakikaten sıkıntılı bir düzenleme. Zira, tekrar tekrar dile getirildi. Tekrara gitmemek açısından bu maddeyle ilgili bir iki hususu ifade etmek isterim.

Şimdi, arkadaşlar da söyledi, yüzde 9,99 oy alan bir siyasi parti Mecliste temsil edilmeyecek ama belki yüzde 1 oy alan bir parti Meclise ittifak sayesinde girecek. Daha da vahimi şu: İttifaktan dolayı, ittifak oylarından dolayı... Çünkü bu sisteme göre milletvekili sayısı ittifak içindeki partilerin aldığı oy oranı üzerinden paylaşılmayacak, ittifakın toplam oyu üzerinden paylaştırılacak, daha sonra

ititaf içerisinde yer alan partilerin aldığı oy oranları üzerinden paylaşılacak ama bu, şöyle bir sonuç doğurabilir: Yüzde 3 ya da 4 oy almış bir parti, ititaf içerisinde yer alan bir parti Parlamentoda grup oluşturabilir ve dolayısıyla yüzde 9,99 oranında oy almış bir parti örneğin, hazine yardımından faydalanmazken böyle bir parti grup oluşturacağı için hazine yardımından faydalanmış olacak.

BAŞKAN – Sayın Adıyaman, sadece kayıtları düzeltmek adına söyleyeyim.

Şöyle: Yüzde 9 oy almış bir parti, milletvekili çıkaramasa dahi, kanun gereğince, kendi kanunu gereğince yüzde 3’ü geçtiğinden dolayı hazine yardımından yararlanabiliyor. Bunu sadece sizi değil, kayıtları düzeltmek adına söylüyorum.

Buyurun devam edin.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Anladım, yüzde 9,99 değil. Ben de yüzde 1 oy olan yararlanacak, yüzde 2 nokta...

BAŞKAN – “2” dersiniz sizin örneğiniz olur.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – 2,99 oy alan. Yani ortada netice itibarıyla bir adaletsizlik, bir eşitsizlik var, kastım o yani partiler arasında.

BAŞKAN – Anladım, ben de sadece kayıtları düzelttim.

Buyurun.

MEHMET EMİN ADIYAMAN (İğdır) – Yine, burada daha önceki konuşmalarında da ifade ettiğim gibi, yüzde 9,99 gibi bir teveccüh görmüş bir siyasi parti, bir düşünce, bir program, bir önerme Mecliste olmayacak ama örneğin toplumdan yüzde 1 gibi kabul görmüş bir parti Parlamentoda temsil edilmiş olacak. Bu yönüyle de Anayasa’nın eşitlik ilkesine aykırı bir durum doğuyor.

Daha da vahimi -tabii burada gene geçmiş şeylerde ifade ettik- bir subjektif ya da bir siyasi saik var, bu çok açık, çok net. Siyasi saik şu: Sisteme ya da statükoya -öyle diyeyim- aykırı, farklı önermeler içeren partileri Parlamento dışında tutmak ve yüzde 50 artı 1’le seçilmiş mutlak hâkimiyetini inşa edecek tek adam rejimi, yetmiyor, aynı zamanda Parlamento üzerinde de bir otorite, bir hâkimiyet kurma hedefi güdüyor. Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim Kanunu’nun özellikle adayları belirleme süreçlerini de göz önünde bulundurduğumuzda mevcut sistemde -özellikle Siyasi Partiler Kanunu’nda- milletvekillerinin de çoğunlukla âdeta parti genel başkanları tarafından atandığı hesaba katıldığında çıkacak sonuç... Yani barajla farklı seslerin yansımaları engelleneceğine göre, Parlamentoda mutlak çoğunluk hedeflediği için tek kişi yani “Cumhurbaşkanı” sıfatını taşıyan yürütmenin başı, Hükûmeti atayacak, bakanları atayacak, gerektiğinde görevden alacak kişi, aynı zamanda Parlamentoda da tam hâkimiyet, mutlak hâkimiyet kurmuş olacak. Dolayısıyla nasıl bir sonuçla karşılaşacağız? Parlamentodaki milletvekilleri noter görevi görmüş olacak ama yürütmenin başında sorumsuz olan Cumhurbaşkanı ya da Cumhurbaşkanı Hükûmetinde başta olan kişi, sadece Hükûmeti kontrol etmeyecek, Parlamentoyu da tamamen tahakküm altına ya da vesayeti altına almış olacak. Dolayısıyla yürütmeyle yasama arasındaki kuvvetler ayrılığı ilkesi, pratikte hiçbir anlam ifade etmeyecek. Yasama ya da Parlamantonun tamamen yürütmenin denetimi altına girdiği bir sistemle karşı karşıya kalmış olacağız.

Geçen konuşmamda ifade ettiğim gibi, burada mesele sadece tek kişi, şu parti, bu parti değil ama Türkiye önümüzdeki süreçte, bu sistemle, sürekli bir biçimde, çokluğun hükümranlığının, çokluğun otoritesinin ya da çoğunluğun tahakkümünün azınlıklar üzerinde devam edeceği bir sisteme geçmiş olacak. Bu yanı sıra Anayasa’ya aykırı buluyorum bu maddeyi.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Adıyaman, ben de teşekkür ediyorum.

Söz talep eden Sayın Zeynel Emre.

Zeynel Emre, buyurun.

ZEYNEL EMRE (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Şimdi, Sayın Başkan, bu madde bu hâliyle geçerse Türkiye’de kirli ittifaklara açık bir yasal düzenleme olacak. Niye? Şimdi, bir defa siyasi partilerin varlık sebebine aykırılık teşkil eden bir düzenleme. Partiler niye vardır? Partiler, kendi ideolojileri, düşünceleri, doğrultuları ışığında şekillenirler, programları vardır, tüzükleri vardır, vaatleri vardır, halkın karşısına çıkarlar, derler ki: “Ben buyum, bu şekilde yöneteceğim ülkeyi.” Oy isterler yani kendi düşünceleri etrafında insanları örgütlemeye çalışırlar.

Şimdi, bunun şöyle bir sonucu olacak, şöyle düşünelim: Bir milletvekilliği söz konusu olsun. A partisi, B partisi, C partisi, D partisi, E partisi, F partisi yani 6 tane partinin seçime girdiğini farz edelim. A partisi 25 bin oy alsın, B partisi 14 bin, C partisi 12 bin, D partisi 10 bin, E partisi 8 bin, F partisi 7 bin oy alsın. Şimdi böyle bir tabloya baktığımızda, şu anki durumda A partisinin 1 milletvekili çıkarması doğal, hakkaniyetli de ancak mevcut düzenleme geçerse B ve C partisi bir araya geldiğinde toplam oyu 26 bin yapacak ve resmen, bakın resmen Türkiye’de hani paralar çalındı, oy çalındı, bu sefer milletvekilliği alınacak. Yani resmen elinden milletvekilliği alınmış olacak hak eden A partisinin çünkü A partisiyle B partisi ya da diğer partiler tamamen zıt hayat görüşlerinde olabilirler ancak mevcut milletvekilliği gitmesin diye belki de daha farklı kirli ittifaklara da sebebiyet verilmiş olacak.

Şimdi, değerli arkadaşlar, böyle anlık, kişisel faydalar üzerine yapılan düzenlemelerin Türkiye’ye getireceği hiçbir şey yoktur, tahribatı artıracaktır. Şöyle düşünmek lazım: Yani toplumlar aynı zamanda kendilerini yönetenleri örnek alırlar yani yönetenlerin davranışları, sözleri, eylemleri toplumun değişik katmanlarında farklı şekilde reaksiyonlara sebebiyet verir. Yani toplumu yönetenler şiddet yanlısı söylemler geliştirirse toplumda şiddet olayları artar, toplumu yönetenler böyle kirli ittifaklara yol açacak düzenlemeler geçirirse toplumun alt katmanlarında da farklı kirli ittifaklar daha legalize edilmiş bir şekilde anlaşılır. Dolayısıyla, bir toplumun bütünüyle yapısını bozabilecek sonuçlar doğurabilecek çok sakıncalı bir madde olduğunu düşünüyoruz.

Buradan belki söylediklerimiz ancak tarihe not düşmek oluyor çünkü parmak kaldır, indir, dediğiniz gibi, geçiyor maalesef ancak umuyorum ki burada vatandaş, bu yaptığımız düzenlemenin karşılığını size hak ettiğiniz şekilde verecektir diyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Emre teşekkür ediyorum.

Madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Madde üzerinde 2 tane önerge vardır.

Önergeleri okutuyorum:

Anayasa Komisyonu Başkanlığına

(2/2137) esas numaralı 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’nin 21’inci maddesi teklif metninden çıkarılmış ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Fatma Kaplan Hürriyet

Tufan Köse

Muharrem Erkek

Kocaeli

Çorum

Çanakkale

Akın Üstündağ

Uğur Bayraktutan

Muğla

Artvin

Gerekçe:

Bu düzenlemede açıkça seçmen iradesi haksız biçimde başka partiye aktarılmaktadır. Türkiye’de 1961 ‘den beri -1965 ve 1966 seçimleri hariç- milletvekili sayısı D’Hondt sistemine göre belirlenmektedir. Sistem, en büyük partiyi avantajlı hâle getiren bir nispi temsil olanağı sunmuştur. D’Hondt sistemi bu teklifte 2 defa uygulanmaktadır. Somut bir örnek vermek gerekirse, 3 milletvekili çıkan bir ilde A partisinin 2, B partisinin 1 vekil çıkardığı ve C Partisinin hiç vekil çıkaramadığı durumda, A ve C partilerinin ittifak yapmasıyla B partisinin 1 milletvekili ittifak partilerine kayabilmekte, böylelikle seçmen iradesi seçim sonucuna yansımamaktadır. Büyük partilerin zaten korunduğu D’Hondt sistemi, bu teklifle çifte kavrulmuş D’Hont hâline getirilmektedir. Teklifte oylar önce ortak sayılıyor, geçersiz olması gerekenler geçerli yapılıyor, mühür, pusuladaki ittifak alanı içinde nereye vurulursa vurulsun oylar ittifaka kaydediliyor. AKP-MHP ortaklığının planladığı ittifaka göre, milletvekilleri önce alınmakta, sonra paylaştırılmaktadır. Bu haksız bir uygulamadır ve en kestirme ifadeyle sandalye hırsızlığıdır. Maddenin metninden çıkartılması gereklidir.

BAŞKAN - Diğer önergeyi okutuyorum:

Anayasa Komisyonu Başkanlığına

Görüşülmekte olan (2/2137) esas sayılı 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’nin 21’inci maddesinin teklif metninden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Mehmet Emin Adıyaman

Erol Dora

Iğdır

Mardin

Gerekçe:

İttifak oluşturan partilerin çıkaracakları milletvekili sayısının hesaplanmasına yönelik bu düzenlemeyle artık oyların ittifak lehine hesaplanmasını olanaklı hâle getirecek olup böylesi bir düzenlemenin seçme hakkını gasp edecek bir yöntem olduğu açıktır. Yalnızca iktidar yahut ittifaklar lehine, diğer partiler aleyhine bir düzenleme kabul edilebilir değildir. Bu bahisle de teklif metninden çıkarılmalıdır.

BAŞKAN – İkiisi aynı mahiyetteki önergeleri birleştirerek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önergeler kabul edilmemiştir.

21’inci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

22’nci maddeyi okutuyorum:

MADDE 22- 18/01/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “pusulası” ibaresi “pusulaları” şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş, mevcut üçüncü fıkrasında yer alan “pusulasını” ibaresi “pusulalarını” şeklinde değiştirilmiş, mevcut dördüncü ve beşinci fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

“Belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği, il genel meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimlerinde oy pusulaları aynı zarfa konulur. Ancak 298 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi uyarınca seçim bölgelerinin birleştirilmesine karar verilmesi halinde, muhtarlık seçiminde oy pusulası ayrı zarfa konulur ve bu zarf ayrı sandığa atılır.”

BAŞKAN – Maddeyi müzakereye açıyorum.

Söz talep eden yok.

Madde üzerinde bir adet önerge vardır, okutuyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu Başkanlığına

(2/2137) esas numaralı 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 22'nci maddesi teklif metninden çıkarılmış ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Fatma Kaplan Hürriyet

Tufan Köse

Muharrem Erkek

Kocaeli

Çorum

Çanakkale

Akın Üstündağ

Uğur Bayraktutan

Muğla

Artvin

BAŞKAN – Gerekçeyi okutuyorum.

Gerekçe:

Seçim öncesi “ittifak” ismiyle ortaya atılan; Anayasa’ya aykırı, siyasi şantajlar içeren, seçim güvenliğini zedeleyen, oy hırsızlığının önünü açan, kişiye özel ve günü kurtarmaya yönelik, böylesine kirli bir ittifaka karşı olduğumuzdan, maddenin teklif metninden çıkartılması gereklidir.

BAŞKAN – Arkadaşlar, önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

22'nci maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 22'nci madde kabul edilmiştir.

23'üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 23- (I) 298 sayılı Kanunun;

a) 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bilgiler” ibaresi “yerleşim yeri adresi bilgileri” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 35 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bilgiler” ibaresi “yerleşim yeri adresi bilgileri” şeklinde değiştirilmiştir.

c) 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (I) numaralı bendinde yer alan “alanı içinde” ibaresi “çevresinde” ve (2) numaralı bendinde yer alan “Sandık alanında,” ibaresi “İlçe seçim kurulunca belirlenen bina, yapı ve benzeri yerlerde,” şeklinde değiştirilmiştir.

ç) 72 nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “alanında” ibaresi “çevresi dışında” şeklinde değiştirilmiştir.

d) 73 üncü maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “sandık alanında” ibaresi “seçim bölgesinde” şeklinde değiştirilmiştir.

e) 85 inci maddesinin başlığında ve birinci fıkrasında yer alan “alanı” ibareleri “çevresi”, birinci fıkrasında yer alan “sandık alanına” ibaresi “sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatına” şeklinde değiştirilmiştir.

f) 153 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan “sandık alanına” ibareleri “sandığın konulduğu bina, yapı veya bunların müştemilatına” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2839 sayılı Kanunun;

a) 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış” ibaresi “Askerlikle ilişkisi” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 31 inci maddesinin birinci fıkrasına “oy sayısını” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve ittifakların ortak oy sayısı ile ortak oylarından gelen payı” ibaresi eklenmiştir.

(3) 2972 sayılı Kanunun;

a) 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “yirmibeş” ibaresi “on sekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

b) 31 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “25” ibaresi “on sekiz” şeklinde değiştirilmiştir.

BAŞKAN – Madde üzerinde söz talep eden yok.

Madde üzerinde önerge yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

24’üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 24- 26/4/1961 tarihli 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 83 üncü maddesi, 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin ikinci fıkrası ve 32 nci maddesinin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, Anayasa Komisyonunun görüşmelerine ara veriyoruz.

8 Mart 2018 günü saat 16.00’da toplanmak üzere Anayasa Komisyonunun görüşmelerine ara veriyorum.

İyi akşamlar diliyorum.

Kapanma Saati: 18.37

